

tgs

TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI
www.tgs.org.tr

Türkiye’de Gazetecilik: Algı ve Profil Araştırması

Türkiye'de Gazetecilik: Algı ve Profil Araştırması

Ocak 2023,
İstanbul

İçindekiler

SUNUŞ

GİRİŞ.....

1. ARAŞTIRMA TASARIMI

1.1. Amaç

1.2. Araştırma Tasarımı ve Yöntem

1.3. Örneklem Seçimi.....

2. ARAŞTIRMA BULGULARI.....

2.1. Gazetecilerin Çalışma Hayatı ve Koşulları.....

2.1.1.Çalışma Deneyimi.....

2.1.2.Kurum / Kuruluşun Sağladığı İmkanlar

2.1.3.Meslek Hastalıkları ve Psikolojik Destek

2.1.4. Mobbing

2.2. Gazetecilik Sektöründe Mevcut Durum

2.2.1. Gündem Takibi ve Eğitim İhtiyacı

2.2.2. Engeller ve Baskılar

2.2.3. Sansür ve Oto-sansür.....

2.2.4. Mesleki Örgütlenmelere Dair Algılar.....

Sonuç Yerine.....

Ekler.....

SUNUŞ

“Türkiye’de Gazetecilik: Algı ve Profil Araştırması”, Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın medya çalışanlarını daha iyi anlama çabasının yeni bir ürünü.

Profesyonel gazetecilerin ihtiyaçlarını, tartışmalı konulardaki tutumlarını, taleplerini, geleceğe dair düşüncelerini ve olası etkileşim alanlarını belirlemek bizim için hayati önemde.

Avrupa Gazeteciler Federasyonu’nun (EFJ) desteğiyle hayata geçirdiğimiz bu çalışmada medya araştırmalarında uzman sevgili Yunus Erduran’ın danışmanlığında; Adhoc Araştırma’dan sevgili Saygın Vedat Alkurt ve Emre Taşdemir ile soru formunun tasarımından, sonuçların analizine kadar tüm aşamalarda birlikteydik. Sevgili Ayşe Özsoy ve Özlem Zehir ise sonuçların analizinde ve görselleştirilmesinde rapora önemli bir katkı sağladılar.

Değişik kotalardan yüzlerce gazeteciye telefonla ulaşabilmek için Türkiye Gazeteciler Sendikası ve online basın bülteni dağıtım platformu Faselis’in veritabanlarından faydalandık. Ayrıca yerel medya kurumlarına ulaşmak için yine TGS’nin işbirliği ile yapılan “Yerel Medya Veri Tabanı Araştırması” baz olarak kullanıldı.

Buna rağmen istediğimiz genişlikte bir gazeteci grubunu bu araştırmaya dâhil etmek hiç kolay olmadı. Bir kez daha anladık ki tüm medya sektörünü güncel olarak ulaşılabilir kılacak bir veritabanı oluşturmak hem Sendika hem de akademi için yakıcı bir ihtiyaç.

* * *

Türkiye’deki gazeteciler ve medya mensupları nasıl yaşıyor, ne istiyor sorusuyla başladığımız bu çalışma, nihayetinde sektörün tüm aktörlerine yönelik kapsamlı bir rehber dönüştü. Umarım Türkiye medyasında çalışanları anlamaya yardımcı olabilecek, güncel veriye dayalı ve derinlikli bir kaynak oluşturabilmişizdir. Bu rapor medya profesyonellerine, akademisyenlere, araştırmacılara referans olabilirse ne mutlu bize!

Mustafa Kuleli

Türkiye Gazeteciler Sendikası Yöneticisi

GİRİŞ

Her kesimin kendine yer bulabildiği bir medya inşası, demokrasinin en temel göstergelerinden biridir. İçinde bulunduğumuz dönemde seslerin giderek birbirine benzemeye başladığı, sıkıştırılmış bir enformasyon alanına farklı sesleri taşıyabilmek ve demokrasiyi sendelediği yerden kaldırabilmek için yeni yöntemler geliştirmemiz gerektiği bir gerçek. Gazeteciliğin, tık tuzaklarından uzak, demokrasiye zemin hazırlayan bir meslek olarak gelişen teknoloji ile kendini yeniden var etmesi ve bu doğrultuda hem doğru ve kapsamlı bilgiye erişimi sağlarken, hem de cazibesini koruması gerekiyor.

Gazetecilik mesleğinin gelişmesinin önündeki engellere bakıldığında ilk karşımıza çıkan gelir modelleri ve finansman olmaktadır. Medya kuruluşlarının sahip olduğu kişilerin politik veya ticari çıkarları, haberlerin doğru ve objektif şekilde sunulmasını engelleyebilmektedir. Dolayısıyla finansman kaynakları, haberlerin kaliteli ve özgürce sunulmasını etkilemektedir. Finansmanın etkilediği diğer bir sorun alanı da medya sektöründe yaşanan işsizlik ve düşük maaşlardır. Bu durum gazetecilerin haberleri için yeterli zaman ve kaynak ayıramamalarına, ve kaliteli haber yapamamalarına neden olmaktadır.

İnternet ve sosyal medya gazetecilik mesleğini geliştirdiği kadar beraberinde sorunları da birlikte getirmekte. Teknoloji, bir yandan gazeteciler için haber kaynaklarına erişimi kolaylaştırırsa da, diğer yandan doğruluğu ve kaynağı belirsiz olan bilgilerin çok hızlı ve kolay yayılmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal medyada sıkça karşılaşılan trol, linç ve manipülasyon da gazetecilik mesleğinin doğru ve tarafsız haber yapmasını zorlaştırmaktadır. Yerel gazeteciliğin zayıflaması ise, yerel haberlerin yeterince yayımlanmamasına ve toplumun gerçek gündemine dair bilgilerin eksik kalmasına yol açmaktadır.

Reuters Institute'ın sektöre yönelik her yıl yayınladığı Dijital Haber Rapor'una göre, gazetecilik sektörü önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedir ve bu süreçte dört temel eğilim öne çıkmaktadır¹:

Dijitalleşme: Medya tüketim alışkanlıklarındaki değişim ve dijital teknolojilerin gelişimi, gazetecilik sektöründe dijitalleşme sürecini hızlandırmaktadır. İnternetin yaygınlaşması ve mobil cihazların kullanımının artmasıyla birlikte dijital gazetecilik giderek daha önemli hale geliyor. Gazeteler artık sadece basılı olarak değil, çevrimiçi olarak da yayın yaparak daha geniş bir kitleye ulaşmayı hedefliyorlar. Bu nedenle dijital gazetecilik, gazetecilik mesleğinin geleceğinde daha önemli bir rol oynayacak.

Sosyal medya ve yanıltıcı haberler: Sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile yanıltıcı haberlerin yayılması, gazeteciliği etkileyen önemli sorunlar arasında. Sosyal medya platformları, haberlerin paylaşımı ve yayılması açısından önemli bir rol oynuyor. Ancak, yayılan haberlerin doğruluğunu belirlemek için gereken teyit mekanizmaları yalan haberler kadar yaygın değil. Bu nedenle, gazetecilik mesleğinde sosyal medya kullanımı ile ilgili olarak, haberlerin doğruluğunun nasıl kontrol edilebileceği ve sosyal medyanın gazeteciliğe nasıl katkı sağlayabileceği konusunda tartışmalar daha sık yapılmaya başlandı.

¹ Digital News Report 2022: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022>

Veri gazeteciliği ve yapay zeka: Veri gazeteciliği ve yapay zeka gibi teknolojiler, gazetecilerin haberle ilgili verileri daha etkili bir şekilde analiz etmesine ve haberlerin üretim sürecini optimize etmesine olanak tanımaktadır. Yapay zeka teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, gazetecilikte de bu teknolojilerin kullanımı artmaya başladı. Yapay zeka algoritmaları, haberlerin otomatik olarak yazılması, doğrulanması, düzenlenmesi ve yayımlanması gibi birçok alanda kullanılıyor. Bu nedenle, gazetecilik mesleğinde yapay zeka teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşması bekleniyor.

Sürdürülebilirlik: Sektörde finansal sürdürülebilirliğin sağlanması, bağımsız gazeteciliğin korunması ve kaliteli içeriğin üretilmesi açısından çok önemlidir. Gazetecilik mesleği, son yıllarda finansal sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. İnternetin yaygınlaşması ve dijital gazeteciliğin artmasıyla birlikte, geleneksel basın organlarındaki okuyucu sayısı ve reklam gelirleri azalmıştır. Bu durum, gazetecilik mesleğinin geleceği açısından endişe vericidir.

Dünyadaki genel eğilimlerin belirlendiği bu raporun bulgularına, birçok ülkede giderek artan, siyasi rejimlerin gazetecilik mesleği üzerindeki baskılarını da eklemek gerekiyor. 2022 yılında Sciences Po'da yapılan bir araştırmada² Türkiye'deki medya tüketicilerini yakından ilgilendiren iki saptama yer aldı:

- Türkiye'de siyasi ve toplumsal kesimler arasındaki temel ayrımın, artık demokrasi ve otoriterlik arasında olduğu,
- Siyasi iktidarın kontrolüne giren eskinin ana akım medya kuruluşlarının, bu kimlikle birlikte izler-kitle çeşitliliğini kaybettiği ve artık büyük ölçüde hükümet destekçilerinin adresi olduğu.³

² <https://osf.io/8s7yp/>

³ <https://journos.com.tr/demiroren-yandas-medya-twitter-veri> Araştırmanın aslı: <https://osf.io/8s7yp/>

Türkiye'de gazeteciliğin son yıllardaki durumuna baktığımızda basın ve ifade özgürlüğüne yönelik baskılar artmış ve gazetecilerin tutuklanması, gözaltına alınması ve dava açılması sık görülen bir durum haline gelmiştir. 2021 yılında yayınlanan Demokrasi Endeksi'nde⁴ Türkiye, "kısmen özgür" ülkeler grubunda sınıflandırılmış ve Türkiye'de gazetecilik mesleğinin bağımsızlığı, haber kaynaklarının güvenliği ve kamuoyu bilgilendirme hakkı gibi konularda sorunlar yaşandığına dikkat çekilmektedir.

Medya demokrasi ilişkisine yönelik veriler sunan International Press Institute (IPI) raporlarında da Türkiye'deki gazetecilerin karşılaştığı baskı ve zorlukların son yıllarda giderek arttığı tespit edilmektedir.

Hem dünyada hem de Türkiye'deki durum göz önüne alındığında gazetecilerin karşılaştıkları sorunların büyüklüğü ortada. Ancak bu sorunların aşılması yönünde çaba harcayan birçok gazeteci, akademisyen, aktivist, meslek örgütü, medya kuruluşu, düşünce kuruluşu, sosyal girişim, sivil toplum kuruluşlarının olduğunu bilmek ve bu çabaların geleceğe dair yol haritası oluşturabilecek inisiyatifler içerdiğini görmek mutluluk verici. Bu kişi ve kurumların ürettiği veriler ve denedikleri iş modelleri, gazetecilik mesleğinin sürdürülebilirliği açısından üzerinde ciddi şekilde düşünmemiz gereken ipuçları barındırıyor. Finansal sürdürülebilirlik konusunun hayati olmasından hareketle, birçok medya kuruluşu teknoloji tabanlı yeni abonelik ve üyelik sistemleri üzerinde çalışıyor. Haberlerin doğru ve kaliteli şekilde sunulması için araştırmacı gazeteciliği merkeze alan "yavaş gazetecilik" yöntemini zenginleştirmeye çalışan kuruluşlar var. Medyanın bağımsızlık ve objektiflik ilkesine uygun olacak şekilde yapılacak reklam ve sponsorluk anlaşmalarını içerikler özelinde derinleştiren kurumlara daha çok rastlıyoruz. Gazetecilik faaliyetlerini sürdüren kurumların birçok kamu kuruluşu ve sivil toplum kuruluşu ile birlikte proje geliştirerek kaynak çeşitlendirmesine gittiğini biliyoruz. Bireysel okuyuculara yönelik, tekil haberlerin fonlanmasını içeren birçok yenilikçi yaklaşımın da denendiği bir sürdürülebilirlik arayışı içerisinde medya dünyası. Diğer yandan haber tüketim alışkanlıklarının değişimine ayak uydurmak için hızla dijitalleşen ve bu becerilerini artırmaya çalışan gazeteciler ve medya kuruluşları var. Veri gazeteciliği hiç olmadığı kadar gündemde, araştırmacı gazetecilik yeni birçok yöntemle ve dijital olanaklarla buluşarak mesleğin olanaklarını genişletiyor, yavaş gazetecilik (slow journalism) günümüz hız dünyasının perdelediği arkaplanı yakalamamamıza fırsat tanıyor, yeni sosyal platformların etkin kullanımı ile haberden uzaklaşan kitlelere farklı formatlarla yeni haber biçimleri üretiliyor.

Bu sayısız faaliyetin bütünü, bir yandan gazetecilik mesleğinin bugünkü durumunun daha iyi anlamamıza ve mesleğin geleceğine dair modeller oluşturmaya yararken, diğer yandan mesleğin erozyona uğramış itibarının artırılması ve kamuoyu nezdinde saygın konumuna tekrar yükseltilmesine hizmet ediyor.

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), Türkiye'deki gazetecilerin haklarını korumak ve gazetecilik mesleğinin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuş bir sendika olarak, gazetecilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, gazetecilik etiğinin ve meslek standartlarının korunması, gazetecilere hukuki destek sağlanması ve gazeteciler arasında dayanışma sağlanmasını hedefliyor. Uzun yıllardır devam eden faaliyetlerinin altyapısını oluşturan araştırmaların ilkinin 2013 yılında

⁴ <https://medyascope.tv/2022/02/10/2021-dunya-demokrasi-endeksi-yayimladi-turkiye-103-sirada/>

üye profili araştırmasıyla yapan TGS, daha sonra 2019 yılında yerel medyanın güncel koşullarını inceleyen kapsamlı bir durum tespit ve izleme araştırması olan Yerel Medya Veri Tabanı⁵ çalışması ile sektörü izlemeye devam etmiştir.

Türkiye'de medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının mevcut sosyo-ekonomik durumunu, çalışma koşullarını ve mesleki örgütlenmelere dair algılarını tespit etmeyi ve sektöre dair ihtiyaç, algı, beklenti ve önceliklerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, 285 gazeteci ile Kasım 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında telefon üzerinden yapılandırılmış bir anket formu yardımı ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler SPSS yardımıyla analiz edilmiş, örneklem veritabanı gazeteci evrenini temsil edecek şekilde cinsiyet ve sendikacılık durumuna göre ağırlıklandırılmıştır. Araştırmaya dair bulgular, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yanında gazetecilerin çalışma hayatları ve koşulları ile sektörün mevcut durumunu anlamaya dönük değişkenler olacak şekilde 2 ana bölümde detaylandırılmıştır.

⁵ <https://yerelmedyavt.com>

Yönetici Özeti

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının mevcut profilini, çalışma koşullarını ve mesleki örgütlenmelere dair algılarını incelemek ve kamuoyuna sunmaktır. Araştırma, sektör çalışanlarının beklenti ve önceliklerini belirlemeyi, bu beklentilerin mesleki örgütlenmeler tarafından nasıl karşılandığını anlamayı ve Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) kapasitesinin artırılması gereken alanları ortaya çıkarmayı hedefliyor.

Araştırmada niceliksel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Türkiye Gazeteciler Sendikası üye listeleri, ulusal medya şirketlerinin iletişim bilgileri, Yerel Medya Veritabanı Araştırması verilerinden oluşan bir gazeteci listesine telefon aracılığıyla ulaşılmış ve kabul edilen gazetecilerle anket uygulamasına geçilmiştir. Veri analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır.

Ekim 2022'de gerçekleştirilen pilot anketler sonrasında soru formu nihai hale getirilmiş, araştırmanın saha çalışması ise Kasım 2022 - Ocak 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. TGS üyesi ve yerel medya çalışanları ile yapılan anketler sonucunda hedeflenen katılımcı sayısına rahatlıkla ulaşılmış, ancak sendika üyesi olmayan ulusal medya çalışanlarına ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Az önce belirtilen zorlukların üstesinden gelmek için, kartopu tekniği ile diğer gazetecilerden referanslar alınarak katılımcı sayısı artırılmıştır. Toplam 2593 gazetecinin olduğu listeler aranarak 285 gazeteci ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada gazetecilerin çalışma hayatı ve koşulları ile gazetecilik sektöründeki mevcut durumun incelenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda araştırma bulguları iki ana başlıkta ele alınmıştır. İlk bölümde gazetecilerin çalışma hayatları ve koşulları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise gazetecilik mesleğinin mevcut durumu sorun alanları üzerinden irdelenmiştir.

Gazetecilerin Çalışma Hayatı ve Koşulları

Türkiye'de gazetecilik zorlu şartlar altında yapılmakta ve gazeteciler mesleklerini sosyal gerilimler ve baskılar altında icra etmektedir. Gazetecilerin çalışma hayatı ve koşulları bölümünde ilk olarak, araştırmaya katılan gazetecilerin çalışma deneyimlerinin nasıl olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu bölümde öne çıkan bulgular şu şekildedir:

Örneklemdaki erkek gazetecilerin, ayrıca eğitimleri lisans ve altında olan gazetecilerin daha yüksek eğitim alanlara kıyasla gazetecilik deneyimlerinin daha uzun süreli olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan gazetecilerin çoğunluğunun yönetsel rollerde çalıştığı, bu rolleri muhabir ve editör rollerinin izlediği görülmüştür. Yönetsel rollerdeki gazetecilerin çoğunluğunun erkek, 36 yaş ve üstü, ve sendika üyesi olmayan gazetecilerden oluştuğu görülmüştür.

- Araştırmaya katılan her 3 gazeteciden sadece 1'inin [%34,1] basın kartına sahip olduğu, sahip olmayanların çoğunluğunun ise basın kartı kriterlerine uymadığı veya kart için başvurmayı tercih etmediği belirlenmiştir.

- Gazetecilerin çoğunluğunun [yerel medya kurumlarının da etkisiyle] ağırlıklı olarak 1-10 çalışanı olan küçük işletmelerde çalıştığı görülmektedir. 500'den fazla çalışanı olan kurumlarda çalışan gazetecilerin oranı ise %11,5'tir.
- Gazetecilerin çoğunluğu haftada 45 saat ve üzeri çalışmaktadır ve çoğunluğu yıllık izin haklarını tam olarak kullanamamaktadır. Haftada 45 saatten fazla çalışanların ve yıllık izin hakkını tam kullanamayanların oranı, ulusal medya çalışanları ve metropol illerde çalışan gazeteciler arasında daha yüksek olarak belirlenmiştir.
- Gazetecilerin çoğunluğunun düşük maaş aldığı ve maaşlarının enflasyon karşısında yetersiz kaldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, gazetecilerin yarısından fazlası sosyal haklarından memnun olmadığını belirtmiştir. Maaşları enflasyon karşısında yetersiz olanların ve sosyal haklardan memnun olmayanların oranının, yine ulusal medyada çalışan gazetecilerle, metropol illerde çalışan gazeteciler arasında daha yüksek olarak görülmüştür.

İlk bölümde irdelenen diğer bir konu ise, gazetecilerin çalışma koşulları ve onlara mesleklerini icra ederken sağlanan imkanlar olmuştur. Covid-19 pandemisinin etkisiyle birçok sektörde olduğu gibi gazetecilik sektöründe de çalışma hayatını belirleyen unsurlarda değişiklikler gözlenmiştir. Kurumların %73,6'sında gazeteciler iş yerlerinde çalışmayı sürdürmektedir. Bunun dışında hibrit çalışma modelini uygulayanların oranı %11,5 ve tamamen evden çalışan gazetecilerin oranı ise %9,7'dir. Evden çalışmayı tercih edenler arasında, kadın gazetecilerin [%16,8], 35 yaş altı gazetecilerin [%17,3] ve lisans ve üzeri derecesi olan gazetecilerin [%12,6] oranları, diğer gruplara göre daha yüksektir.

İş yerlerinin sağladığı yan haklar incelendiğinde, gazetecilerin %76,7'sinin yemek ücretinin iş yeri tarafından karşılandığını belirttiği görülmüştür. Yol ücreti karşılanan gazetecilerin oranı ise %57,6'dır [metropollerde ve ulusal basında çalışan gazeteciler arasında bu oranlar daha yüksek-

tir]. Gazetecilerin %36,3'ü fazla mesai yaptığını ve bu mesailerin ücretlendirilmediğini belirtmiştir. Fazla mesai karşılığında ücret alan gazetecilerin oranı ise sadece %28,6'dır. Gazetecilerin %35,1'i ise fazla mesai yapmadığını belirtmiştir. Ücretli fazla mesai yapan gazetecilerin oranı, metropollerde çalışan ve ulusal basında çalışan gazeteciler arasında daha yüksek orandadır [%35,6 ve %34,7].

Gazetecilik sektöründe stres, kaygı ve fiziksel zorluklar nedeniyle çeşitli meslek hastalıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan gazetecilerin en yaygın sağlık sorunu görme bozukluğu [%39,6] iken, bel/boyun fıtığı [%26,4] ve eklem ağrıları [%24,4] diğer önemli sorunlar olarak belirlenmiştir. Kadın gazeteciler ve ulusal medyada çalışan gazeteciler, bu sorunları diğer gruplara göre daha yüksek oranlarda yaşadıklarını belirtmiştir.

Gazetecilerin %76,7'si yaşadıkları sorunları aşmak üzere psikolojik destek almadığını belirtmiş olup, bu durum cinsiyet, yaş ve eğitim seviyesine göre değişiklik göstermiştir. Kadın gazeteciler, genç gazeteciler ve lisans üstü eğitilmiş gazetecilerin psikolojik destek alma alışkanlıklarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan gazetecilerin %36,2'si, çalışma hayatlarında en az bir kere mobbinge maruz kaldıklarını belirtmiştir. Şu an çalıştıkları iş yerlerinde mobbinge maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %11,8'dir. Kadın gazeteciler, genç gazeteciler, lisans ve üstü eğitilmiş gazeteciler ve metropol illerde çalışan gazeteciler, diğer gruplara oranla daha yüksek oranda mobbinge maruz kaldıklarını belirtmiştir.

Gazetecilik Mesleğinin Mevcut Durumu

Bu bölüm, Türkiye'deki gazetecilik sektörünün güncel koşullarını, gazetecilerin sosyoekonomik durumlarını, çalışma koşullarını, deneyim ve algılarını inceliyor. Ayrıca gazetecilerin sansür ve oto-sansür durumları ve 2022'de yürürlüğe giren Dezenformasyon Yasası'na dair değerlendirmeleri de bu bölümde yer alıyor.

- Ulusal basında ve metropollerde çalışan gazeteciler en çok Twitter'dan haber alırken, bunu haber siteleri ve arama motorları izliyor. Gazetecilerin haber üretim sürecinde en çok güvendikleri kurumlar arasında Anadolu Ajansı, FOX TV, İhlas Haber Ajansı ve Habertürk bulunuyor.
- Gazetecilerin %27,8'i bugüne kadar mesleki gelişimleri için hiçbir eğitime katılmadıklarını belirtirken, yılda bir kez eğitime katıldıklarını belirten gazetecilerin oranı ise %24,8. Eğitimlere katılmama sebepleri arasında; vakit bulunmaması, eğitimlerden haberdar olmaması ve kendisine uygun eğitim/kurs olmaması ön plana çıkıyor.
- Dijital teknolojiye ayak uydurma ve yeni araçları öğrenme ihtiyacı, gazeteciler için önem taşıyor. Gazetecilerin en çok "yeni medya araçları" ve "iş hukuku ve sosyal haklar" eğitimine ihtiyaç duydukları görülürken, bunları "YouTube ve podcast yayıncılığı", "dijital güvenlik" ve "yabancı dil eğitimleri" takip ediyor.
- Gazeteciler icra ederken karşılaştıkları en büyük engel olarak "siyasi baskıları" görmekte; diğer nedenler arasında da "finansal sürdürülebilirlik", "çalışma koşulları" ve "işveren baskısı" gel-

mekte. Neredeyse her 2 gazeteciden 1'i mesleğini icra ederken siyasi baskı hissettiğini söylüyor (%47,7). Her 4 gazeteciden 1'i ise mesleğini değiştirmeyi düşünüyor.

- Gazeteciler, mesleklerini yaparken ayrıca sosyal hayata zaman ayıramama, iş hayatı ve sosyal hayatı birbirinden ayıramama ve mesleki gelişime zaman ayıramama gibi zorluklarla karşılaşılıyorlar. Tükenmişlik sendromu da gazetecilerin karşılaştıkları önemli sorunlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkıyor.
- Gazeteciler, haber yapma sürecinde kendilerine dava açılması, haberlerine erişim engeli getirilmesi, fiziksel olarak saldırıya uğrama, dijital materyallerine el konulması gibi birçok zorlukla karşılaştıklarını belirtmektedir. Kadın gazetecilerin erkek gazetecilere kıyasla daha fazla engelle karşılaştığı ve ulusal basında çalışan gazetecilerin yerel basında çalışanlara kıyasla daha fazla darp edildiği ve dijital materyallerine el konulduğu da araştırma bulguları arasındadır.
- Ankete katılan gazetecilerin %42,8'i sansür uygulamalarına maruz kaldıklarını belirtmiştir. Sansür, genellikle haberlerin yayımlanmaması, çıkarılması veya değiştirilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Kadın gazeteciler ve 35 yaş altı gazeteciler arasında sansüre maruz kalma oranı diğer gruplara göre daha yüksektir.
- Sansür, çoğunlukla politik nedenlerle veya işveren ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal ve dini değerlerin sansür uygulamalarında etkili olduğunu belirten gazetecilerin oranı daha düşüktür. Oto-sansür durumunda ise, Türkiye'deki gazetecilerin yaklaşık dörtte biri (%25,3) kendi haberlerinde sıklıkla veya sürekli oto-sansür uyguladıklarını ifade etmiştir. Bu oranın daha yüksek olduğu gruplar arasında kadın gazeteciler, lisans ve altı eğitim seviyesindeki gazeteciler ve metropol olmayan illerde çalışan gazeteciler bulunmaktadır. Hiç oto-sansür uygulamadığını belirten gazetecilerin oranı ise %36,9'dur.
- Araştırma sonuçlarına göre, gazetecilerin en fazla bildiklerini belirttikleri meslek kuruluşu Türkiye Gazeteciler Sendikası olup, bu sendikayı Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Disk Basın-İş takip etmektedir. Genel olarak gazetecilerin %58,9'u herhangi bir mesleki örgütlenmeye üye olmadıklarını belirtmişlerdir. Sendikaya üye olmayan gazetecilerin çoğunluğu (%31,9), genel olarak sendika üyeliğini düşünmediklerini söylemektedir.
- Gazetecilerin mesleki örgütlerden memnuniyet düzeyleri genellikle düşük seviyededir. Bu konuda en yüksek puanı TGS alırken, TGS'yi Disk Basın-İş takip etmektedir. Sendika üyesi olan gazetecilerin tüm mesleki örgütlere, sendika üyesi olmayan gazetecilere göre daha yüksek oranda güvendikleri görülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki gazetecilerin mesleki deneyimleri ve karşılaştıkları engellerin artık mesleği yapmanın önüne geçen bir seviyeye geldiği görülmektedir. Gazetecilik mesleğinin icra edilebilmesi için, ifade özgürlüğünün güvence altına alınması, sansürün önlenmesi ve gazetecilerin mesleki bağımsızlığının desteklenmesi gerekmektedir. Mesleki örgütlenmelerin, gazetecilerin haklarını ve çıkarlarını savunma konusundaki rolü ve etkinliği artırılmalı, gazetecilerin kendilerini güvende hissetmeleri ve toplumun haber alma hakkının güçlendirilmesi için çalışma bulgularının ortaya koyduğu verilere paralel olarak farklı konularda çözüm odaklı çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

ARAŞTIRMA
TASARIMI

01

1.1 Amaç

Araştırmanın amacı Türkiye'de medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının mevcut profilini, çalışma koşullarını ve mesleki örgütlenmelere dair algılarını analiz etmek ve çalışanların sektöre dair ihtiyaç, algı, beklenti ve önceliklerini resmetmektir.

Bu kapsamda araştırma,

- Medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının beklentilerini belirlemeyi ve önceliklendirmeyi,
- Ortaya çıkarılan bu beklentilerin Türkiye Gazeteciler Sendikası başta olmak üzere mesleki örgütlenmeler tarafından ne derece karşılanabildiğini belirlemeyi,
- Türkiye Gazeteciler Sendikasının kapasitesinin artırması gerektiği alanları ortaya çıkarmayı ve sektör çalışanlarına yönelik daha etkin politikalar geliştirmesine temel oluşturmayı hedeflemektedir.

1.2 Araştırma Tasarımı ve Yöntem

Araştırmanın betimleyici karakteristiğinden dolayı niceliksel araştırma yöntemleri benimsenmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle farklı veritabanlarından beslenen bir gazeteci havuzu oluşturulmuştur. Gazeteci iletişim havuzu için şu kaynaklar kullanılmıştır:

- Yerel Medya Veritabanı Araştırması verileri
- Türkiye Gazeteciler Sendikası üye listeleri
- Ulusal medya şirketlerinin iletişim bilgileri
- Erişilen gazetecilerin referansları ile ulaşılan diğer gazetecileri [Kar topu yöntemi]

Gazetecilerin iletişim bilgilerini içeren veritabanı rastlantısal olarak sıralanmış ve veritabanına dahil olan her bir gazeteci ile telefon vasıtası ile iletişime geçilmiştir. Telefon ile ulaşılan gazetecilerle, yapılandırılmış bir anket formu yardımı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir [BKZ. EK1. Soru Formu]. Anketler veri bütünlüğünü bozmamak adına çevrimiçi olarak limesurvey üzerinden gerçekleştirilmiş ve veriseti SPSS yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük eksenli olup, her görüşmeden önce gazetecilerin sözlü gönüllü katılım onamları alınmıştır.

Araştırma sahası Ekim 2022'de gerçekleştirilen pilot anket uygulamaları sonrasında, Kasım 2022 - Ocak 2023 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Veritabanında yerel, ulusal ve Türkiye Gazeteciler Sendikası üyesi medya çalışanları listeleri belli periyotlarla en az 6 kez aranmış ve araştırmaya katılmayı kabul edenlere anket uygulanmıştır.

Türkiye Gazeteciler Sendikası üyesi medya çalışanları ve yerel medya çalışanları ile anket uygulamasında hedeflenen çalışan sayısına ulaşılrken, sendika üyesi olmayan ulusal medya çalışanlarına ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Ulusal medyada çalışan gazetecilere ulaşmak için çeşitli veritabanları kullanılmış, direk çalıştıkları kurumlara ait telefon numaraları aranmış ancak bu ara-malarda gazetecilere ulaşma zorluğu yaşanmıştır. Bu nedenle görüşülen gazetecilerden alınan diğer isimlerle görüşmeler yapılarak katılımcıların sayısının artırılmasına çalışılmıştır.

Araştırma Kotaları ve Ağırlıklandırma

Araştırmanın örneklemini odaklanılan her kategoride analiz edilebilir bir büyüklüğe ulaşılabilmesi için araştırma örneklemini belirlenirken aşağıdaki kotalar kullanılmıştır:

- **Medya Kuruluşunun Ölçeği:** Ulusal Medya Çalışanı Gazeteciler / Yerel Medyada Çalışan Gazeteciler /
- **Sendika Üyeliği:** Sendikalı Gazeteciler / Sendikasız Gazeteciler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB] verilerine göre gazeteciler arasında TGS'ye üye olanların oranı %6,78'tir.* Yeterli sayıda sendikalı gazeteciye ulaşabilmek için saha çalışması sırasında TGS üye gazeteci sayısı evrendeki temsiliyetinden daha büyük tutulmuş (%45), saha çalışmasının tamamlanmasının ardından evrendeki temsiliyetine göre tekrar ağırlıklandırılarak raporlanmıştır.

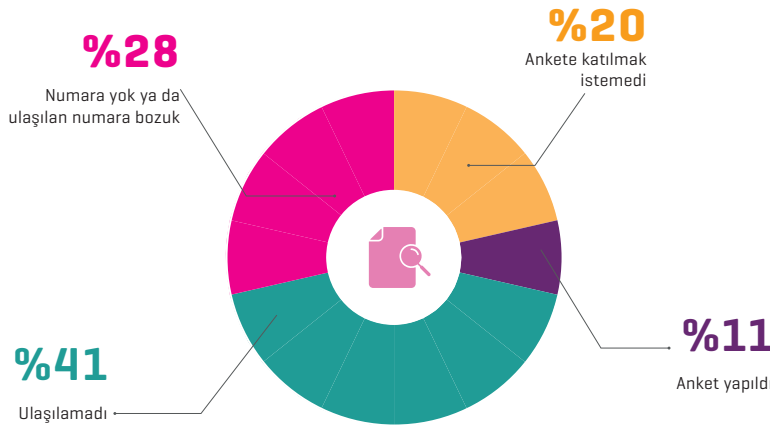
Yine TGS tarafından derlenen 2020 yılına ait Çalışma Bakanlığı verilerine göre sektörde çalışanların %38,5'ini kadınlar ve %61,5'ini erkek gazetecilerin oluşturduğu bilinmektedir. Çalışmada cinsiyet dağılımı için bir kota kullanılmamış, saha çalışmasının tamamlanmasının ardından ulaşılan kadın gazetecilerin oranının göreceli olarak düşük olması nedeniyle, raporlama aşamasında cinsiyet dağılımının da ağırlıklandırılarak raporlanmasına karar verilmiştir.

**Ocak 2023'de Bakanlığın açıkladığı son istatistiklere göre "Basın, Yayın ve Gazetecilik İş Kolu"nda kayıtlı çalışan sayısı 99.384. Gazetecilik faaliyeti yürüten işletmelerdeki (Gazetelerin yayımlanması, Televizyon programcılığı ve yayıncılığı faaliyetleri, Haber ajanslarının faaliyetleri ve Radyo yayıncılığı) kayıtlı çalışan sayısı 27.241. TGS'nin Temmuz 2023 verilerine göre üye sayısı 1847.*

Saha Çalışması - Telefonla Arama Sonuçları

Çalışma kapsamında görüşülen gazetecilere ulaşmak için farklı veritabanlarının kullanıldığını belirtmiştik. Öncelikle farklı kaynaklardan gelen bu listeler birleştirilmiş ve listeler örneğimizde belirlenen kotalara göre [ulusal-yerel medya ve sendikalı-sendikasız gazeteciler ayrımlarına göre] ayrıştırılarak aramalara başlanmıştır. Toplamda 2593 gazetecinin iletişim bilgisinin bulunduğu bu listeden yapılan aramalar sonucu, araştırma kapsamında toplam 285 gazeteci ile görüşülmüştür. Aşağıdaki grafik, araştırmaya katılan gazetecilere ulaşmak için yapılan arama sonuçlarını göstermektedir.

Grafik 1. Arama Sonuçları

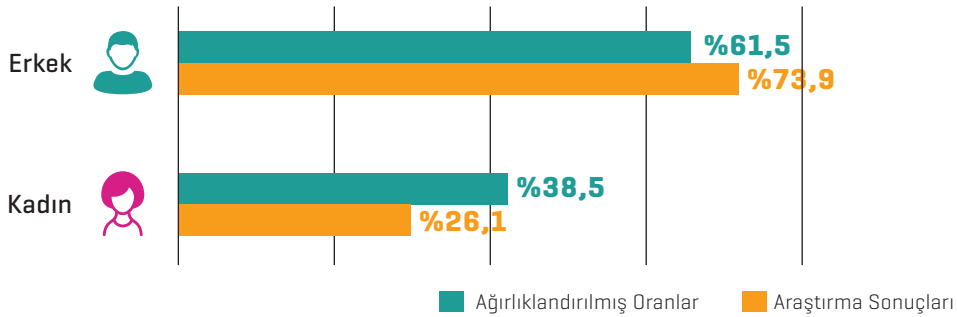
$n = 2593$ [toplam gazeteci sayısı]

Yapılan aramalar sonucunda; kullanılan veritabanlarındaki iletişim bilgilerinin güncel olmaması [%28], numaralara farklı zaman dilimlerinde 6 kez aranmasına rağmen gazetecilere ulaşılaması [%41] saha çalışmasının önündeki en büyük engeli oluşturmuş ve saha süresini planlanandan farklı olarak uzatmıştır. Çalışmaya katılımı azaltan bir diğer faktör ise erişilen gazetecilerin belirli bir bölümünün çeşitli gerekçelerle çalışmaya katılmak istememeleridir [%20].

1.3 Örneklem Dağılımı

Araştırmanın örneklem dağılımında, Türkiye Gazeteciler Sendikası'na üye olma ve çalışılan kuruluş ölçeği kotaları konulup bu kotalar içinde kalacak şekilde 2593 iletişim bilgisinin bulunduğu veritabanı aracılığıyla katılımcılara ulaşılmaya çalışılmış ve araştırmaya toplamda 285 medya çalışanı katılmıştır. Araştırmaya katılan gazetecilerin cinsiyetlerine göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

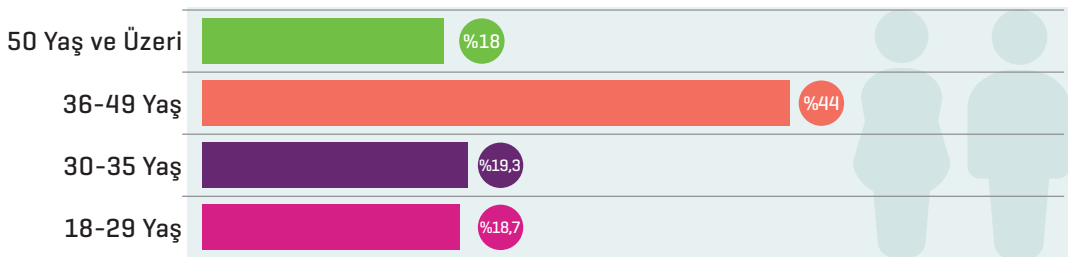
Grafik 2. Cinsiyet Dağılımı

n= 285 gazeteci

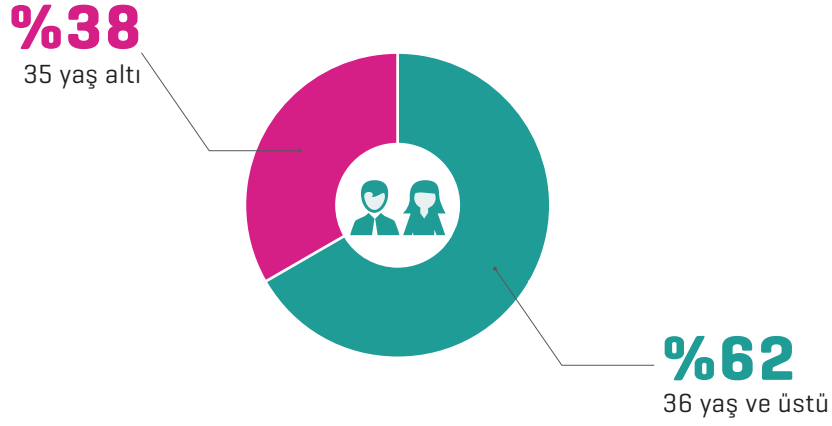
Araştırma saha çalışması sonucunda ulaşılan gazetecilerin %26,1'i kadınlardan ve %73,9'u erkekler gazetecilerden oluşmuştur. Bu oranlar daha sonra gazeteciler evreni içindeki temsiliyeti doğrultusunda ağırlıklandırılmıştır [kadın gazetecilerin oranı%38,5, erkek gazetecileri oranı%61,5 olacak şekilde].

Grafik 3. Yaş Grubu Dağılımı

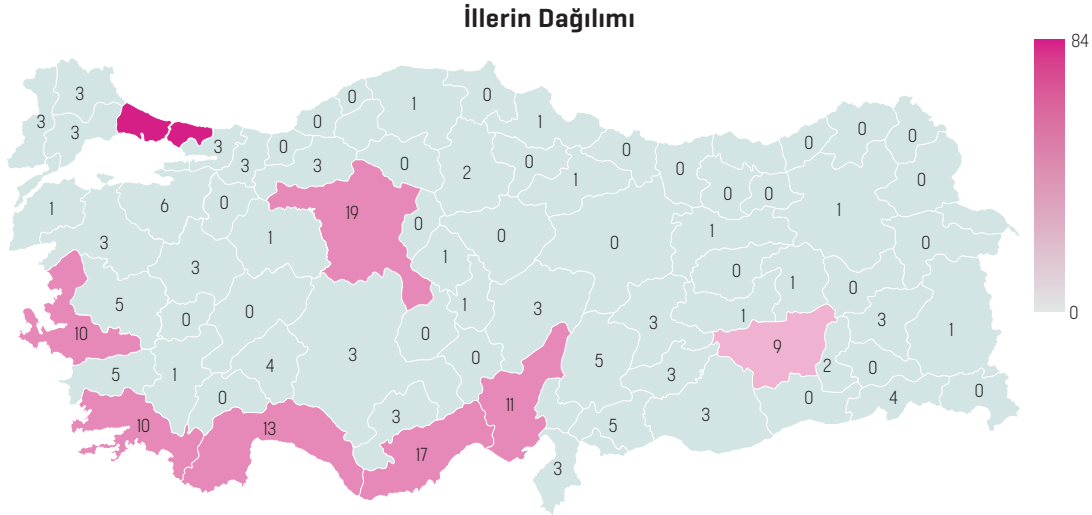
n= 285 gazeteci

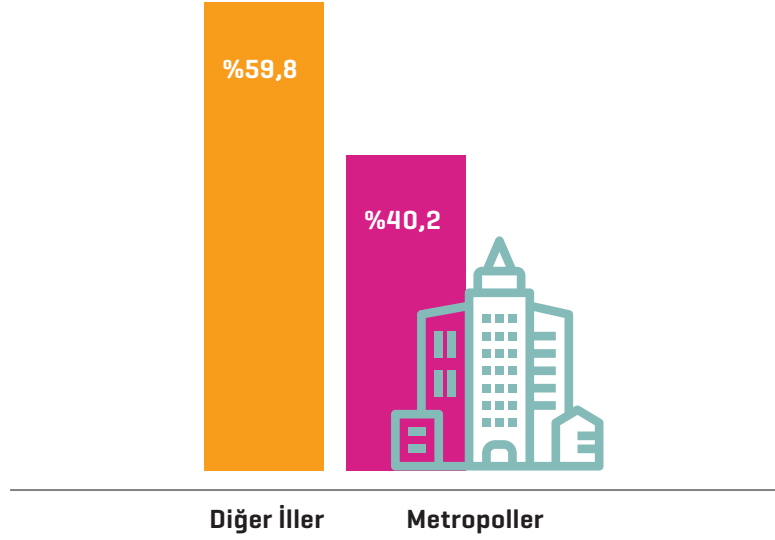
Araştırmaya katılan gazetecilerin yaş dağılımına bakıldığında, 36-49 yaş grubunun ağırlıkta olduğunu görmekteyiz [%44]. 30-35 yaş grubu [%19,3], 18-29 yaş grubu [%18,7] ve 50 yaş ve üzerindeki gazetecilerin [%18] oranlarının ise birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulgularının analizini okuyucular için kolaylaştırmak adına yukarıda belirtilen yaş kategorileri birleştirilerek 2 grup altında toplanmıştır. Bu iki grup araştırma raporunda 35 yaş altındaki genç gazeteciler ve 36 yaş üstündeki daha kıdemli gazeteciler olarak incelenecektir.

Grafik 4. Yaş Gruplarının Dağılımı - Yeniden Gruplanmış Hali

n= 285 gazeteci

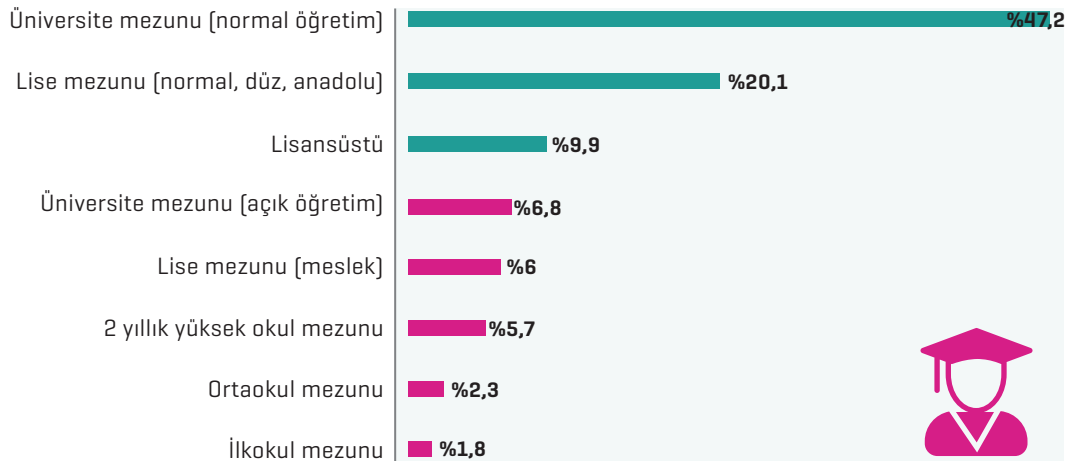
Araştırma kapsamında Türkiye genelinde 50 farklı ilde yaşayan gazetecilerle görüşülmüştür (Grafik 5). Araştırma bulgularının analizini kolaylaştırmak adına il dağılımları metropol iller (İstanbul, İzmir, Ankara) ve diğer iller (bu iller dışında kalan tüm diğer şehirler) olacak şekilde yeniden oluşturulmuştur.

Grafik 5. İllerin Türkiye Dağılımı

Grafik 6. İllerin Toplulaştırılmış Dağılımı

n= 285 gazeteci

Bir diğer demografik gösterge olan eğitim durumunun dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan gazeteciler arasında üniversite mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların %47,2'si dört yıllık örgün lisans mezunu olduğunu, %9,9'u ise lisansüstü eğitim aldığını belirtmektedir. Lise [%20,1], ortaokul [%2,3] ve ilkokul [%1,8] mezunu olanların oranı göreceli olarak düşük bulunmuştur.

Grafik 7. Eğitim Durumu Dağılımı

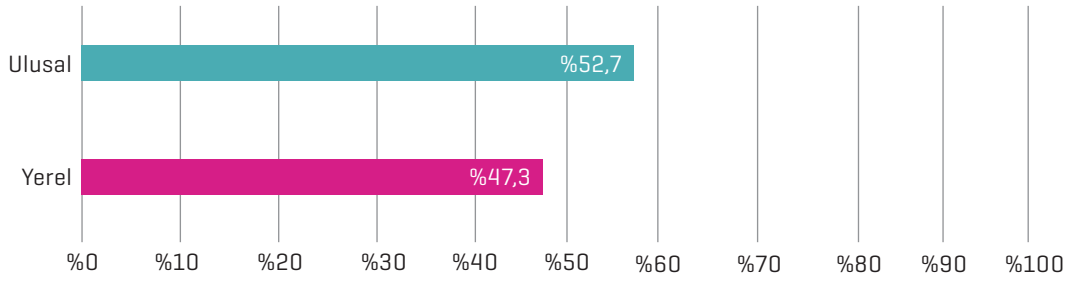
n= 285 gazeteci

Yine analizi kolaylaştırmak adına yukarıdaki dağılımlar lisans derecesini almamış gazeteciler ve lisans eğitimi ve daha üzerinde eğitim almış gazeteciler olarak iki ayrı grupta toplanmıştır. Araştırma raporu bulguları bu yeni dağılım doğrultusunda analiz edilecektir.

Araştırmaya katılan gazetecilerin çalıştıkları kurumun ölçeği (ulusal ve yerel medya bazında) ve sendikalı olup olmadıkları [TGS'ye üye olan gazeteciler ve olmayanlar] raporumuzda sonuçları analiz ederken kullanacağımız kırılımlar arasında yer alıyor.

Kotalı olarak takip edilen örneklem yapımız incelendiğinde, çalışmaya katılan gazetecilerin yarısından fazlasının [%52,7] ulusal ölçekli kuruluşlarda çalıştığı, kalanının ise yerel ölçekli medya kuruluşlarında çalıştığını görmekteyiz [%47,3].

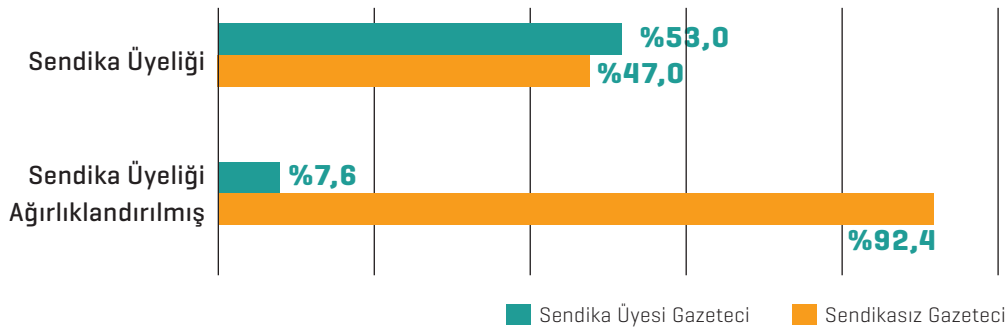
Grafik 8. Çalışılan Kurumun Ölçeği [Ulusal - Yerel Medya]

n= 285 gazeteci

Türkiye'de "Basın, Yayın ve Gazetecilik" işkolunda faaliyet yürüten işletmelerde istihdam edilen ve gazetecilik faaliyeti içinde olan kayıtlı çalışanların toplam sayısı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ekim 2022 verilerine 23907 iken, Türkiye Gazeteciler Sendikası'na üye olanların sayısı ise 1497'dir. Biz çalışmamız kapsamında sendikalı gazetecilerin profilini de anlamak üzere kotalı örneklem yapısı gereği daha yüksek oranda sendikalı gazetecilerle görüşme yaptık [%53]. Daha sonra bu veriyi, Türkiye evreni ile paralel olacak şekilde ağırlıklandırarak raporlamaya karar verdik. Aşağıdaki grafikte örneklem dağılımı ile gerçek oranlar arasındaki kıyaslamayı bulabilirsiniz.

Grafik 9. Sendika Üyelik Durumu

ARAŞTIRMA
BULGULARI

02

Araştırmaya veri teşkil edecek soru formu tasarlanırken 2 ana eksen belirlendi ilk başlıkta, gazetecilik mesleğini yürüten katılımcıların bireysel olarak çalışma hayatlarını nasıl tarif ettiklerini daha detaylı anlamak üzere belirlenen konulara dair sorular 'Çalışma Hayatı ve Koşulları' adı altında. Daha sonra gazetecilerin mesleğe yönelik düşüncelerini ele alan soruları ikinci başlık olan 'Gazetecilik Sektöründe Mevcut Durum' altında incelendi.

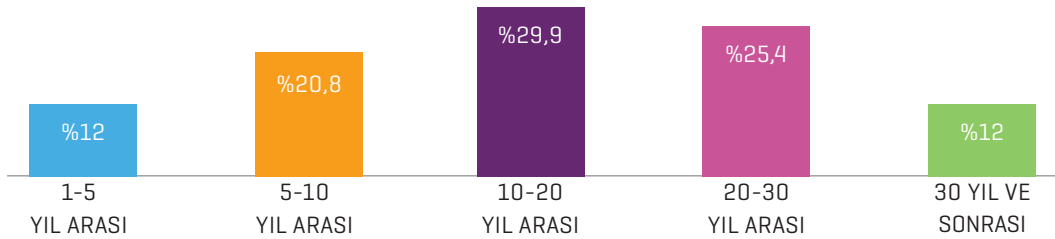
2.1 Gazetecilerin Çalışma Hayatı ve Koşulları

Türkiye'de gazetecilik mesleğinin zorlu şartlar altında yerine getirilmeye çalışıldığını hepimiz biliyoruz. Bir yandan uzun çalışma süreleri, düşük maaşlar ve sosyal güvencelerin yetersiz oluşu gibi koşullar çalışma hayatını belirlerken, diğer yandan artan siyasi ve sosyal gerilimler nedeniyle gazetecilerin sürekli baskı altında oldukları bir ortam söz konusu. Bu zorlu şartlar altında gazetecilik mesleğini yapmaya çalışan kişilere çalışma koşullarını daha iyi anlamak üzere çeşitli sorular yöneltilti. Bu bağlamda çalışma hayatı ve koşullarına yönelik bulguları, gazetecilerin çalışma deneyimleri, çalıştıkları kuruluşun onlara sağladığı imkanlar, karşı karşıya kaldıkları meslek hastalıkları, ve çalışma hayatında maruz kaldıkları mobbing ve baskılar ekseninde inceleyeceğiz.

2.1.1 Çalışma Deneyimi

İlk bölümümüzde araştırmaya katılan medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının çalışma deneyimleri ve mevcut çalışma koşullarının analiz edeceğiz. Bu sektörde toplam kaç yıldır gazetecilik yaptıkları, şu an çalıştıkları mevcut kurumda kaç yıldır gazetecilik yaptıkları, bu kurumdaki görevleri ve sigortalı olma durumlarının yanı sıra Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen basın kartlarının bulunup bulunmadığını da ele aldık.

Grafik 10. Sektörde Ortalama Çalışma Deneyimi

n= 285 gazeteci

Türkiye'deki gazetecilerin çalıştıkları kurumlarda ortalama kaç yıl çalıştığına dair daha önce yapılmış çalışmalarda kesin bir veri mevcut değil. Ancak, mesleki deneyimler medya sektöründe yüksek bir rekabet ve hızlı bir değişim ortamı nedeniyle iş değiştirme sıklığının yüksek olduğunu bizlere gösteriyor. Araştırmaya katılan gazetecilerin sektörde çalışma deneyimlerine verdikleri cevaplar incelendiğinde deneyimli gazetecilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Katılımcıların %29,9'u 10-20 yıl arasında medya sektöründe çalışma deneyimine sahip olduklarını belirtirken, her 4 gazeteciden 1'i [%25,4] ise 20-30 yıl arası çalışma deneyimine sahip olduğunu belirtmektedir. Göreceli olarak daha az deneye sahip olanların oranı [1-5 yıl çalışanlar] %12 iken

5 ila 10 yıl arasında sektörde çalışma deneyimi olduğunu belirtenlerin oranı ise %20,8 olarak bulunmuştur.

Bu çalışma sürelerinin ortalamaları alındığında ise **araştırmaya katılan gazetecilerin sektörde ortalama 16 yıllık bir deneyime** sahip olduğunu görmekteyiz.

Tablo 1. Sektörde Çalışma Deneyimi Dağılımı (Çalışma Yılı)

Medya Sektöründe Ortalama Çalışma Yılı											
Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği	
Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasıız Gazeteci
12,2	18,5	7,9	21,1	20,5	13,6	12,2	18,3	15	17,2	13,4	16,2
											TOPLAM: 16,0

n = 285 gazeteci

Bu 16 yıllık ortalama süreyi gazetecilerin kişisel ve mesleki demografik detaylarına göre incelediğimizde;

- Erkek gazetecilerin [18,5 yıl] sektörde kadın gazetecilere kıyasla [12,2 yıl] daha uzun süredir çalıştıklarını,
- Lisans ve üstü eğitim almış olmayanların [20,5 yıl], lisans eğitimi alanlara [13,6 yıl] kıyasla daha uzun süreli bir deneyime sahip oldukları belirlenmiştir.

Sektörde bulunulan süreye ek olarak, katılımcılara mevcut çalıştıkları kurumda kaç yıldır gazetecilik yaptıkları sorulmuştur. Sektörde ortalama 16 yıldır çalıştıklarını belirten gazeteciler, araştırma yapıldığı esnada çalıştıkları kurumda ise ortalama 10,2 yıldır çalıştıklarını belirtmektedirler.

Tablo 2. Mevcut Kuruluşta Çalışma Yılı

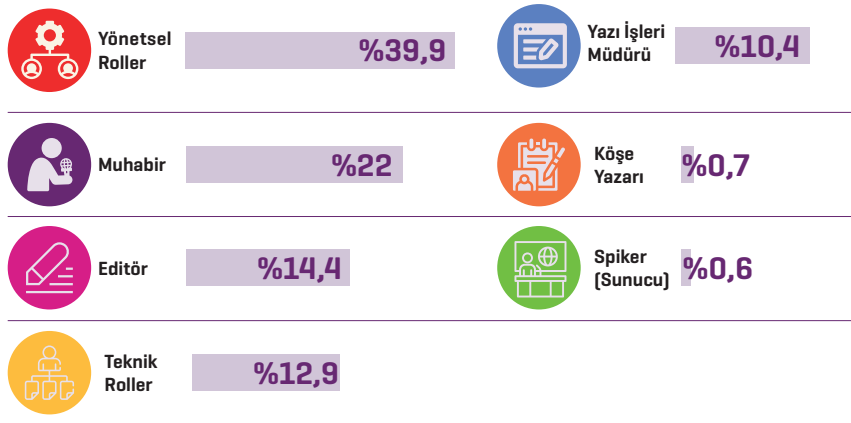
Medya Kuruluşta Çalışma Yılı											
Ortalama yıl	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
	7,4	12	4,1	13,8	14,6	7,8	8,1	11,7	9	11,6	
											TOPLAM: 10,2

n = 285 gazeteci

Son çalışılan kurumdaki çalışma süresinin dağılımına bakıldığında ise;

- Erkek gazetecilerin [12 yıl] kadın gazetecilere [7,4 yıl] kıyasla,
- Eğitimi lisans ve altı olan gazetecilerin [14,6 yıl], eğitimi lisans ve üstü olan gazetecilere kıyasla [7,8 yıl],
- Metropoller dışındaki diğer illerde çalışan gazetecilerin [11,7 yıl], metropollerde çalışan gazetecilere [8,1 yıl] kıyasla,
- Yerel medyada çalışan gazetecilerin [11,6 yıl] ulusal medyada çalışan gazetecilere [9 yıl] kıyasla, çalıştıkları kurumda daha uzun süre gazetecilik yaptıkları görülmektedir.

Grafik 11. Gazetecilerin Çalıştıkları Kurumdaki Rollerini

n = 285 gazeteci

Araştırmaya katılan gazetecilere, şu anda çalıştıkları kurumda hangi rollerde çalıştıkları sorulmuştur. Ağırlıklı olarak yönetsel rollerin ön plana çıktığı [%39,9], bunu takiben ise muhabir [%22] ve editör [%14,4] rollerinde çalışan gazetecilerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Teknik rollerde çalışan gazetecilerin oranı %12,9 iken, yazı işleri müdürü rolünde çalışan gazetecilerin oranı ise %10,4 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Kurumdaki Rollerin Dağılımı (Yüzde)

n= 285 gazeteci

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim	
	Kadın 	Erkek 	35 yaş altı	36 yaş ve üstü	Lisans Altı	Lisans ve üstü
Yönetmel Roller (Genel Yayın Yönetmeni, Yayın Koordinatörü, İmtiyaz Sahibi, Haber Müdürü, Bölüm Şefi)	27,5	46,4	26,4	46,7	41,7	37,6
Muhabir (Adliye, Sağlık, Polis, Parlamento, Kültür-Sanat, Eğitim, Savaş vb...)	25,4	19,3	23,1	20,4	18,3	23,6
Editör	21,8	10,4	23,5	9,4	7,0	19,0
Teknik Roller	14,2	11,8	20,4	8,3	13,1	12,6
Yazı İşleri Müdürü	10,9	10,4	6,3	13,3	19,5	5,6

Gazetecilerin görev dağılımları demografik kırılımlara göre analiz edildiğinde aşağıdaki farklılaşmalar dikkat çekmektedir:

- Yönetmel rollerde çalışan gazetecilerin ağırlığının erkek gazeteciler arasında [%46,4], 36 yaş ve üstü gazeteciler arasında [%46,7], ve sendikaya üye olmayan gazeteciler arasında [%40,6] diğer gruplara kıyasla daha yüksek oranda olduğu gözlemlenmiştir.
- Bir diğer anlamlı farklılaşma ise editör rolünde gözlemlenmektedir. Editör olarak çalışan gazetecilerin ağırlığının, 35 yaş ve altındaki gazeteciler arasında [%23,5], lisans ve üstü eğitim almış gazeteciler arasında [%19], ulusal medyada çalışan gazeteciler arasında [%23,8] ve metropollerde çalışan gazeteciler arasında [%27] diğer norm gruplarına kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aynı soruya verilen yanıtlar yerel medya ve ulusal medya ayırımında incelendiğinde ise:

- Yönetmel roller [%44,3] ve yazı işleri müdürü rollerinde çalışanların ağırlığının [%20] yerel medya çalışanlarında ulusal medyaya göre daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu oranlar, yerel medyada çalışan gazetecilerin ağırlıklı olarak çalıştıkları kurumda yönetmel rolleri de üstlenmelerinin etkili olduğunu göstermektedir.
- Sendika üyeliği kırılımında sonuçlara baktığımızda da çalışılan kuruluştaki görevlerde anlamlı farklılaşmalar görülmektedir. Yönetmel rollerde görev alan gazeteciler arasında sendikası olmayan gazetecilerin sendikalı gazetecilere göre oldukça yüksek [%40,6] olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, sendikalı olan gazetecilerin yönetici rollerinde daha az temsil edildiği söylenebilir.

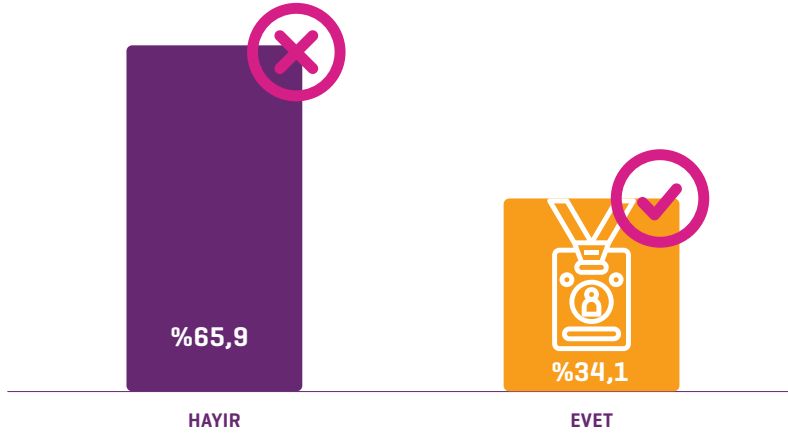
Kuruluşunuzdaki göreviniz nedir?

İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği	
Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika üyesi gazeteci	Sendikasız gazeteci
32,5	43,5	34,9	44,3	18,3	40,6
19,1	23,3	24,6	16,6	32,8	21,2
27,1	6,3	23,8	4,6	19,0	14,1
16,8	10	13,5	12,9	14,4	12,8
4,1	15,0	2,2	20,0	10,4	10,4

Toplam

Grafik 12. Resmi Basın Kartı Sahipliği

n= 285 gazeteci

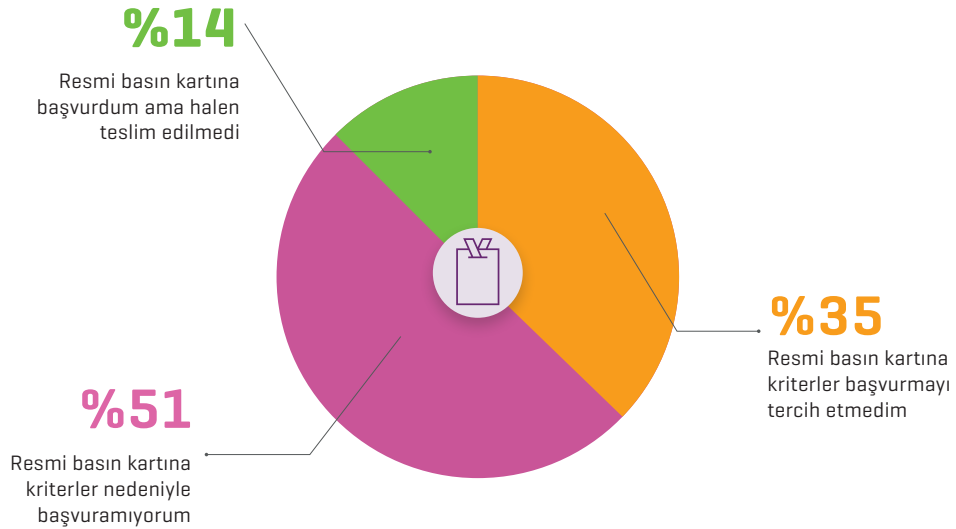
Türkiye'de basın kartı, Basın Kartı Yönetmeliği'ne göre, belirli şartları sağlayan gazetecilere verilmekte ve gazetecilere mesleki faaliyetlerini icra edebilmesi için çeşitli imkanlar sağlamaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen gazeteciler arasında basın kartına sahip olma oranına bakıldığında her 3 gazeteciden 1'inin (%34,1) basın kartına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Cumhurbaşkanlığı Tarafından Verilen Basın Kartı Sahipliği Dağılımı (Yüzde)

Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen basın kartına sahip misiniz?										
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği	
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel
Evvet	26,5	39,1	19,6	43,7	43,3	29,1	18,1	45,1	23,3	46,9
Hayır	73,5	60,9	80,4	56,3	56,7	70,9	81,9	54,9	76,7	53,1
									TOPLAM	
									34,1	65,9

n= 285 gazeteci

Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen basın kartına sahip olan gazetecilerin dağılımlarına bakıldığında erkek gazetecilerin [%39,1], 36 yaş ve üstü gazetecilerin [%43,7], metropol iller dışındaki illerde bulunan gazetecilerin [%45,1] ve yerel basında çalışan gazetecilerin [%46,9] diğer gruplara kıyasla daha yüksek oranda basın kartına sahip oldukları görülmektedir.

Grafik 13. Resmi Basın Kartına Başvuru Durumları

n:188, Resmi basın kartına sahip olmayan gazeteciler

Basın kartına sahip olmayanlara neden sahip olmadıkları sorulduğunda ağırlıklı olarak [%40,9] "karta sahip olma kriterlerine uygun olmama nedeniyle" resmi basın kartına sahip olmadığı görülmektedir. Gazetecilerin %27,7'si ise 'Resmi basın kartına başvurmayı tercih etmedim' demekte, %12'lik bir kesim ise başvurusunun sonuçlanmasını beklediklerini ve kartlarının henüz teslim edilmediğini ifade etmektedirler.

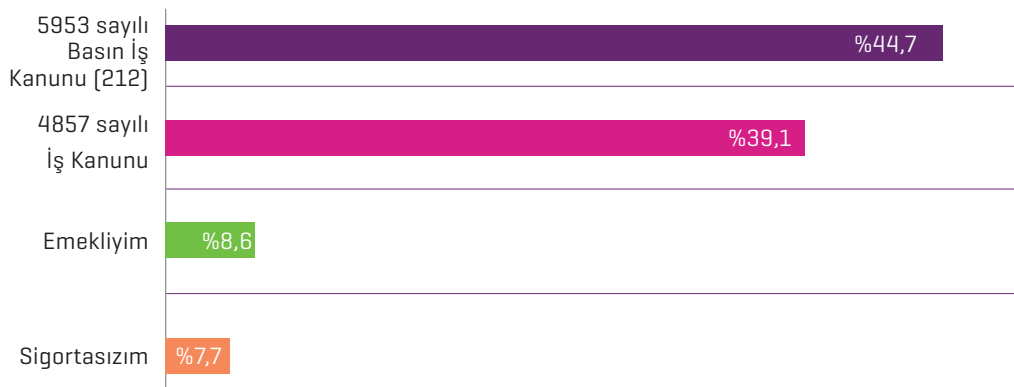
Tablo 5. Çalışılan İşyerinde Toplam Sigortalı Sayısı (Yüzde)

	Çalıştığınız işyerindeki toplam sigortalı çalışan sayısı?				TOPLAM
	İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		
	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
1 - 10 kişi	25	81,3	37,3	82,3	58,2
11 - 20 kişi	10,3	7,5	3,5	14,5	8,5
21 - 50 kişi	8,9	4,3	10,3	1,6	6,1
51 - 100 kişi	15,1	0,3	13,7	0,2	7,2
101 - 250 kişi	9,4	0	6,9	0,4	3,7
251 - 500 kişi	7,9	3	8,6	1,0	4,9
501 - 1000 kişi	23,4	3,7	19,8	0,0	11,5

n= 285 gazeteci

Çalışılan medya kurumunun büyüklüğünü anlamak üzere yönelttiğimiz çalışan sayısı sorusu, görüşmeye katılan gazetecilerin çalıştıkları kurumların yüksek oranda 1-10 çalışandan oluştuğunu göstermektedir [%58,2]. 10'dan az çalışanı olan küçük işletmelerin ağırlığının metropoller dışındaki illerde (%81,3) ve yerel medya kurumları arasında (%82,3) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlarda çalışmamızda yerel medya kurumları ile yapılan görüşmeler için kullandığımız kotanın da etkili olduğunu göz ardı etmemek gerektiğini belirtmek isteriz.

500'den fazla çalışanı olan kurumlarda çalıştığını belirten gazetecilerin oranı ise %11,5 olarak bulunmuştur. Tahmin edilebileceği gibi çalışan sayısı yüksek olan kurumların ağırlığı metropol iller [%23,4] ve ulusal medya kurumları arasında [%19,8] anlamlı olarak daha yüksek orandadır.

Grafik 14. Çalışılan Kurumdaki Sigorta Türü

n= 285 gazeteci

Basın, medya ve gazetecilik sektöründe çalışanlar kanun koyucular tarafından 5953 sayılı Basın İş Kanunu'na [212] tabi tutulmaktadır. Gazetecilerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin çeşitli düzenlemeleri içeren kanun, gazetecilerin sosyal güvenlik primleri ve ödeme şekilleri, emeklilik koşulları, işsizlik sigortası, sağlık hizmetleri gibi konularda düzenlemeler yapmaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu

ise medya sektöründe çalışan gazetecilere de çalışma saatleri, izin hakları, kıdem tazminatı ve iş güvencesi konularında çeşitli haklar tanımaktadır.

Araştırma kapsamında gazetecilere çalıştıkları kurumda hangi iş kanununa tabi olarak çalıştıkları sorulduğunda görüşülen gazetecilerin çoğunluğunun 5953 sayılı Basın İş Kanunu [%44,7] ve 4857 sayılı İş Kanununa [%39,1] tabi oldukları belirlenmiştir. Gazetecilerin %7,7'si ise herhangi bir sigortası olmadığını belirtmiştir.

Tablo 6. Sigorta Türlerinin Dağılımı (Yüzde)

	Sizin kuruluşunuzdaki sigorta türünüz nedir?												TOPLAM
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği		
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikası Gazeteci	
5953 sayılı Basın İş Kanunu (212)	32,4	51,7	38,9	46,7	51	40,4	31	53,1	38,0	52,1	76,5	42,0	44,7
4857 sayılı İş Kanun	47,7	34	54,3	30,6	21,7	49,2	60,1	25,3	50	26,1	21,8	40,5	39,1
Emeklilik	3,3	12	0	14,2	12,8	6,4	5,6	10,8	6,1	11,7	1,1	9,2	8,6
Sigortasızım	16,6	2,3	6,8	8,6	14,5	4,1	3,3	10,8	5,9	10,1	,6	8,3	7,7

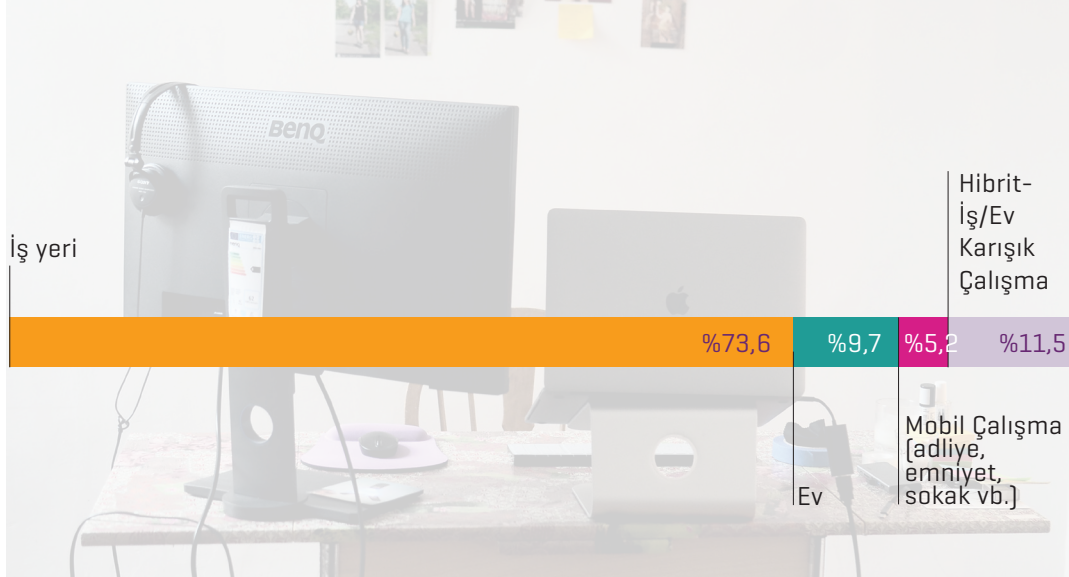
n= 285 gazeteci

Gazetecilerin sigortalılık durumunu demografik kırılımlara göre incelediğimizde;

- **5953 sayılı Basın İş Kanunu'na** tabi olan gazetecilerin oranının erkek gazetecilerde [%51,7], metropoller dışındaki illerde çalışan gazetecilerde [%53,1], yerel medyada çalışan gazetecilerde [%52,1] ve sendikalı olan gazeteciler arasında [%76,5] diğer gruplara kıyasla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.
- **4857 sayılı İş Kanunu'na** tabi olma oranının ise kadın gazetecilerde [%47,7], 35 yaş altı genç gazetecilerde [%54,3], lisans ve üstünde derecesi olan gazetecilerle [%49,2], metropollerde çalışan gazetecilerde [%60,1] ve ulusal medyada çalışan gazeteciler arasında [%50] istatistiki olarak daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

2.1.2. Çalışılan Kurumun Sağladığı İmkanlar

Gazeteciler çalıştıkları kurumun kendilerine sağladığı olanaklara dair çeşitli sorular yönelttik. Çalışılan mekan, çalışma saatleri, mesai ücretleri, yol-yemek ücreti gibi yan haklar ve gazetecilerin mesleki faaliyetlerini yerine getirebilmeleri için gerekli ekipmanların sağlanması gibi faktörler, gazetecilerin mesleki faaliyetlerini layıkıyla yerine getirmesine doğrudan katkı sağlayan parametrelerdir.

Grafik 15. Çalışılan Konumlar

Covid-19 pandemisi, gazetecilerin çalışma koşullarında ve çalıştıkları mekanlarda önemli değişikliklere neden oldu. Pandemi öncesinde gazeteciler masa başı işlerini çalıştıkları kurumların ofislerinde, haber toplama sürecini ise ağırlıklı olarak sahada gerçekleştiren bir çalışma modeline sahiptiler. Ancak pandeminin etkisiyle birçok sektörde olduğu gibi gazetecilerin de bir dönem daha çok evden çalışmaya başladığını ve haber toplama sürecinde sahada geçirilen sürenin azaldığını biliyoruz.

Pandeminin bitişi ile birçok sektörde hibrit çalışma modelinin yaygınlaştığı görülürken, Türkiye'deki medya kurumlarının gazetecileri daha yüksek oranda işyerlerinde çalıştırmaya devam ettikleri görülmektedir [%73,6]. Hibrit çalışma modeline devam ettiğini belirten gazetecilerin oranı %11,5 iken, her 10 gazeteciden 1'i [%9,7] sadece evden çalıştığını söylemektedir.

Tablo 7. Çalışılan Konumların Dağılımı (Yüzde)

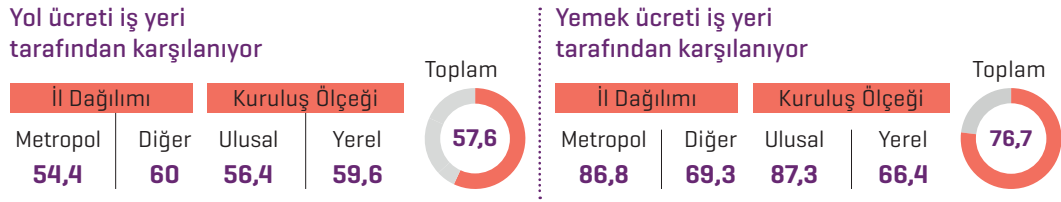
	Hangisi çalıştığınız yeri daha doğru tanımlar?						TOPLAM
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	
İş yeri	68	78,2	70,2	77,1	76,3	73,1	73,6
Hibrit - İş/Ev Karışık Çalışma	11,4	11,3	10,9	11,8	16,7	8,3	11,5
Ev	16,8	4,8	17,3	4	3,8	12,6	9,7
Mobil Çalışma (adliye, emniyet, sokak vb.)	3,8	5,6	1,6	7,1	3,2	5,9	5,2

n= 285 gazeteci

Demografik farklılaşmalara baktığımızda;

- Evden çalıştığını belirten gazetecilerin arasında kadın gazetecilerin [%16,8], 35 yaş altındaki gazetecilerin [%17,3] ve lisans ve üstünde derecesi olan gazetecilerin [%12,6] oranının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 8. Yol ve Yemek Ücretinin Karşılanma Durumu [Yüzde]

n= 285 gazeteci

Çalışmaya katılan gazetecilere işyerlerinin yol ve yemek ücretini karşılayıp karşılamadıkları soruldu. Her 4 gazeteciden 3'ü [%76,7] yemek ücretlerinin işyerleri tarafından karşılandığını söylerken, yemek ücretinin iş yeri tarafından karşılandığını belirten gazetecilerin oranı %57,6'dır. Yemek ücretinin işyerleri tarafından karşılanması oranı metropollerde bulunan medya kuruluşlarında [%86,8] ve ulusal basında [%87,3] diğer kurumlara kıyasla daha yüksek oranda sunulan bir imkan olarak görülmektedir.

Tablo 9. Fazla Mesai ve Ücretlendirme [Yüzde]

	İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	Metropoller	Diğer	Ulusal	Yerel	
Fazla mesai yaparım ancak ücretlendirilmez	36,3	36,1	30,5	40,5	36,3
Fazla mesai yapmam	35,6	24,3	34,8	36,2	35,1
Ücretlendirilerek fazla mesai yaparım	28,1	39,6	34,7	23,3	28,6

n= 285 gazeteci

Türkiye'deki medya sektöründeki işsizliğin çalışanlar üzerinde yarattığı baskılar ve iş güvencesizliği, haberlerin doğasından kaynaklanan düzensiz ve yoğun çalışma saatleri gibi nedenler, sektörde fazla mesai yapılmasının temel sebepleri arasında sayılabilir. Görüşülen gazetecilere fazla mesai yapıp yapmadıkları sorulduğunda, her 3 gazeteciden 1'i [%36,3] fazla mesai yaptığını ve bu mesailerin ücretlendirilmediğini belirtmiştir. Fazla mesailerini karşılığında ücret alabildiğini söyleyen gazetecilerin oranı ise %28,6'dır. Diğer gazeteciler ise fazla mesai yapmadıklarını belirtmektedirler [%35,1].

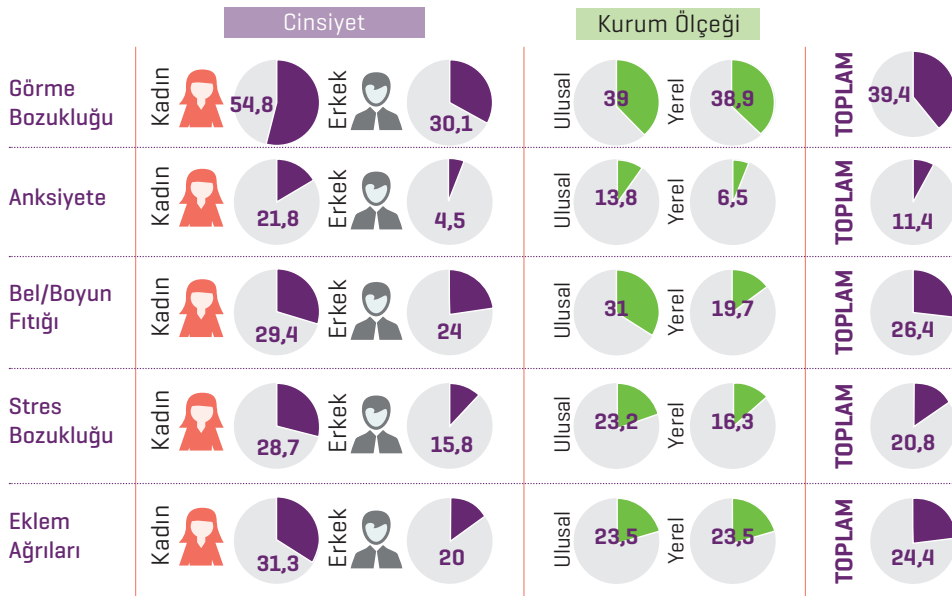

Ücreti ödenerek fazla mesai yaptığını belirten gazetecilerin oranı metropollerde çalışan gazeteciler [%35,6] ve ulusal basında çalışam gazeteciler arasında [%34,7] daha yüksek orandadır.

2.1.3. Meslek Hastalıkları ve Psikolojik Destek

Gazetecilerin mesleklerini icra ederken yaşadıkları stres ve kaygıların psikolojik / nörolojik hastalıklara neden olduğu bilinmektedir. Ayrıca gün boyu ayakta durmak ya da uzun süre masa başı çalışma kaynaklı kas ve iskelet sistemi hastalıkları, görme problemleri, sahada karşılaşılabilen fiziksel yaralanmalar gibi durumlar da söz konusudur. Araştırmaya katılan gazetecilere yaşadıkları meslek hastalıklarını sorduğumuzda en yüksek oranda karşılaşılan sorunun görme bozukluğu olduğu tespit edildi [%39,4]. Her 4 gazeteciden biri [%26,4] bel/boyun fıtığı sorunu yaşadığını belirtirken, yine benzer bir oranda [%24,4] eklem ağrıları çeken gazetecilerin olduğunu görmekteyiz. Haber / içerik üretmek için taşınılan kamera, bilgisayar vb. ekipmanların bedene yüklediği yük, uzun saatler hareketsiz ekran / bilgisayar başında çalışma, bedeninin hareketsiz kalması ya da fazla yorulması bu hastalıklara neden olabilmektedir. Stres bozukluğu [%20,8] ve anksiyete [%11,4] ise yaşanan diğer meslek hastalıkları arasında.

Tablo 10. Meslek Hastalıkları [Yüzde]

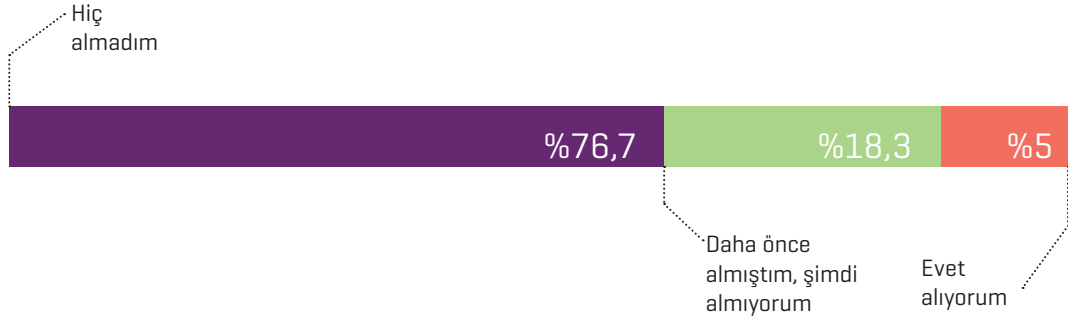
n= 285 gazeteci

Kadın gazeteciler arasında bu hastalıkların neredeyse tamamının erkek gazetecilere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde ulusal medyada çalışan gazeteciler de neredeyse tüm hastalıklara yerel medya çalışanlarına kıyasla daha yüksek oranlarda maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Diğer demografik kırılımlarda anlamlı bir farklılık gözlenmediği için onlara tabloda yer verilmemiştir.

Gazetecilerin stres bozukluğu ve anksiyete yaşama oranlarını yukarıda vermiştik. Bu durumlarla başa çıkabilmek için katılımcılara psikolojik destek alıp almadıkları soruldu. Sonuçlar gazetecilerin çoğunluğunun [%76,7] daha önce hiç psikolojik destek almadığını göstermektedir. Anketin uygu-

landığı tarihte psikolojik destek alanların oranı %5 iken, 'daha önce almıştım, şimdi almıyorum' yanıtı verenlerin oranı ise %18,3 olarak bulunmuştur.

Grafik 16. Psikolojik Destek Alma Durumu

n= 285 gazeteci

Tablo 11. Psikolojik Destek Alma Durumu Dağılımı (Yüzde)

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	
Hiç almadım	57,3	88,2	62,7	85,1	85,2	71,3	71,4	79,6	76,7
Daha önce almıştım, şimdi almıyorum	34,8	8,4	31,9	10,7	11,7	22,5	20	17,6	18,3
Evet alıyorum	7,8	3,4	5,4	4,2	3,2	6,2	8,6	2,7	5,0

n= 285 gazeteci

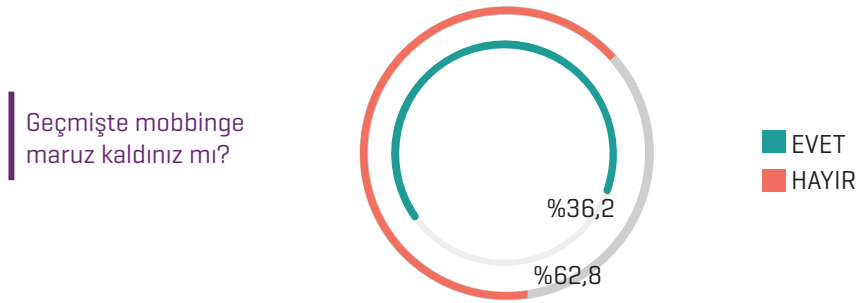
Çalışanların psikolojik destek alma durumları cinsiyet, yaş, eğitim ve il kategorilerine göre dağılımları yukarıda tabloda yer almaktadır.

- Geçmişte en az bir kere psikolojik destek alanlara bakıldığında; kadın gazeteciler [%34,8], 35 yaş altı genç gazeteciler [%31,9] ve lisans üstü eğitim almış olanlar [%22,5] istatistiki olarak daha yüksek oranda olduğu görülmüştür.
- Hiç psikolojik destek almadığını belirten gazeteciler arasında erkek gazeteciler [%88,2], 36 yaş ve üstünde olan gazeteciler [%85,1] ve üniversite mezunu olmayan gazetecilerin [%85,2] oranının yükseldiği görülmektedir.

2.1.4 Mobbing

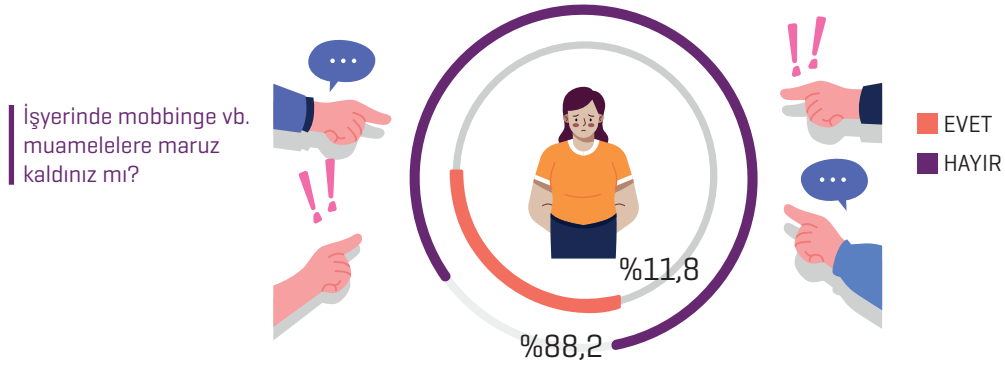
Herhangi bir çalışma ortamında, çalışanı / çalışanları yıldırmaya yönelik kötü muamele, psikolojik baskı, dışlama, aşağılama, hakaret, saldırganlık, fiziksel ya da psikolojik taciz gibi kişiye rahatsızlık veren sistematik davranışların varlığı mobbing olarak tanımlanır. Araştırmaya katılan gazetecilere, bugüne kadarki çalışma hayatları boyunca hiç mobbinge maruz kalıp kalmadıkları ve halihazırda çalıştıkları kurumda mobbinge maruz kalıyorlar mı şeklinde iki ayrı soru sorulmuştur.

Grafik 17. Mobbinge Maruz Kalma Durumu - Meslek Hayatı Boyunca

n= 285 gazeteci

Grafik 18. Mobbinge Maruz Kalma Durumu - Şimdi Çalışılan Kurum

n= 285 gazeteci

Cevaplar, her 3 gazeteciden 1'inden daha fazlasının [%36,2] mesleklerini icra ederken çalıştıkları kurumda mobbinge maruz kaldığını göstermektedir. Halihazırda çalıştıkları iş yerinde mobbinge maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise geçmiş deneyimlerine kıyasla göreceli olarak daha düşüktür [%11,8]'dir.

Tablo 12. Mobbinge Maruz Kalma Durumu Dağılımı - Meslek Hayatı Boyunca (Yüzde)

Daha önce medya sektörü içinde mobbinge maruz kaldım.

Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Sendika Üyeliği	
Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasıız Gazeteci
59,7	21,7	55,9	24,9	26,5	41,9	44,1	31,2	35,1	36,2
TOPLAM: 36,2									

n= 285 gazeteci

Meslek hayatı boyunca mobbinge maruz kaldığını belirten gazeteciler arasında kadın gazeteciler [%59,7], 35 yaş altındaki gazeteciler [%55,9], lisans ve üstü eğitim almış olan gazeteciler [%41,9] ile metropol illerinde çalışan gazetecilerin [%44,1] oldukça yüksek bir oranının diğer gruplara göre daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Mobbinge Maruz Kalma Durumu Dağılımı - Şimdi Çalışılan Kurum (Yüzde)

İşyerinde sistematik şekilde mobbinge maruz kalıyorum.

Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Sendika Üyeliği	
Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasıız Gazeteci
15,6	8,6	10,6	11,8	12,3	10,7	15,2	8,7	25,4	10,7
TOPLAM: 11,8									

n= 285 gazeteci

Halihazırda mobbinge maruz kaldığını ifade eden gazetecilerin demografik dağılımlarına bakıldığında ise; cinsiyet, yaş, eğitim ve il dağılımı kırılımları istatistikî açıdan anlamlı bir fark görül-

mezken, sendika üyesi olan gazetecilerde mobbinge maruz kalma oranı sendikasız gazetecilere kıyasla oldukça yüksek bulunmuştur [%25,4].

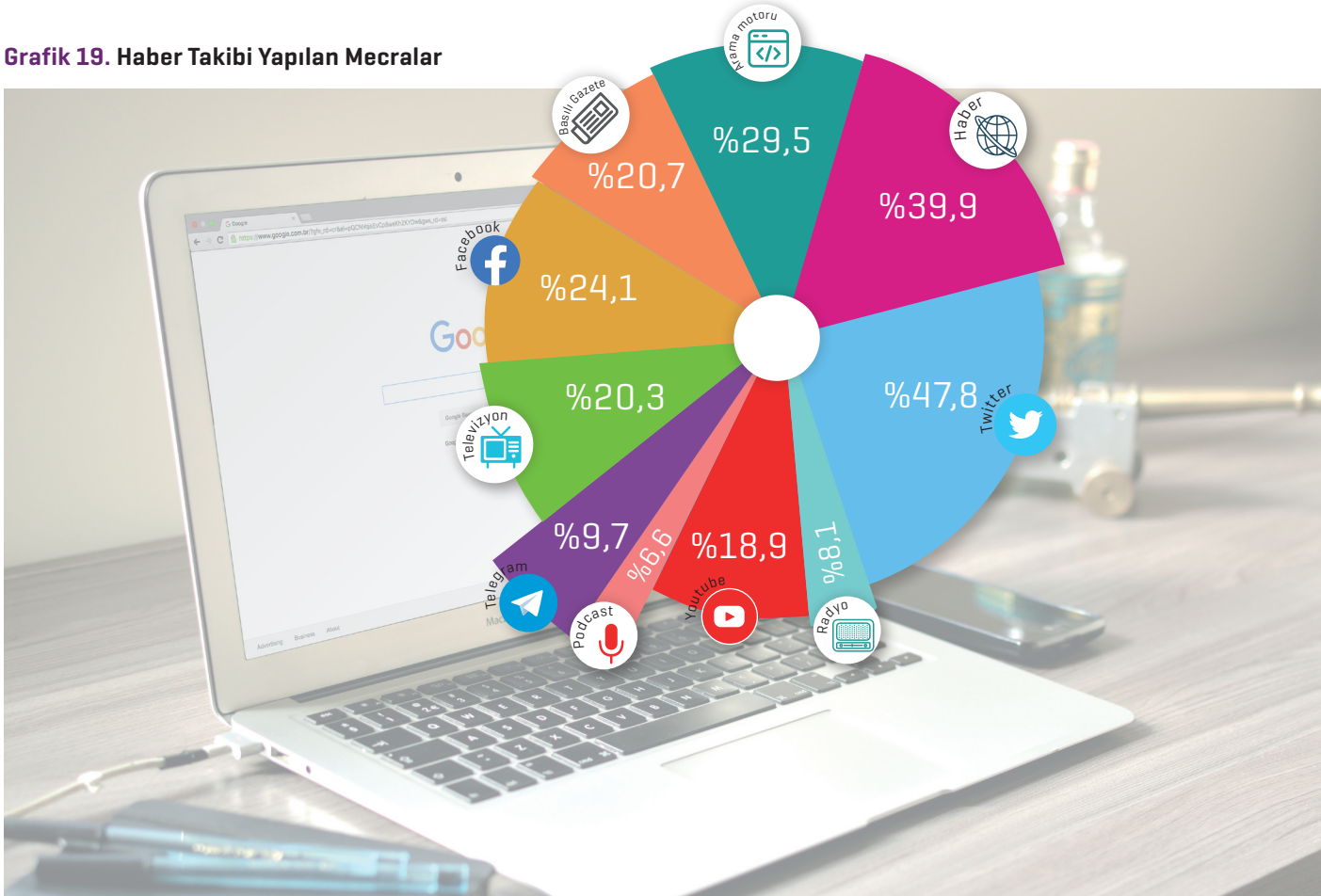
2.2 Gazetecilik Mesleğinin Mevcut Durumu

Türkiye’de medya ve gazetecilik sektörünün güncel koşullarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada, gazetecilerin sosyoekonomik durumları, çalışma hayatları ve koşullarına dair bulguları ilk bölümde incelemiştik. Bu bölümde ise gazetecilerin mesleğe dair deneyim ve algıları, sansür ve oto-sansür yaşama durumları ve mesleki örgütlere dair algıları daha detaylı olarak incelenecektir. Araştırmanın saha çalışmasını yaptığımız dönemlerde sektör için önemli güncel bir mesele olan ve 18 Ekim 2022 tarihinde yürürlüğe giren Dezenformasyon Yasası’na dair değerlendirmeleri de bu bölümde ele alacağız.

2.2.1 Gazetecilerin Gündem Takibi ve Eğitim İhtiyaçları

Artan teknolojik imkanlarla birlikte gazetecilerin haber alma ve gündem takibi için kullandıkları mecralar da oldukça çeşitlendi. Gazete ve dergiler, televizyon ve radyo programları gibi geleneksel kanalların yanına sosyal medya, haber ajansları ve siteler, arama motorları, podcast ve e-bülten

Grafik 19. Haber Takibi Yapılan Mecralar

gibi yeni mecralar eklendi. Bu bölümde araştırmaya katılan gazetecilere, öncelikle haber takibi için kullandıkları mecraları, daha sonra sektördeki gelişmeleri hangi mecralardan takip ettiklerini ve mesleki olarak en çok güvendikleri kişi, kurum veya kuruluşları sorduk.

Gazetecilerin haberleri en çok takip ettikleri mecranın Twitter [%47,8] olduğunu görmekteyiz. Twitter'dan sonra gelen mecralar ise haber siteleri [%39,9] ve arama motorlarıdır [%29,5]. Geleneksel yayın organları olan basılı gazetelerden [%20,7] ve televizyondan [%20,3] haber alma oranlarının sosyal medya platformları ve dijital platformların gerisinde kaldığını görmekteyiz. Radyo [%8,1] ve podcastler [%6,6] gazetecilerin haber takibi yaptığı mecralar arasında oldukça düşük takip oranlarına sahipler.

Tablo 14. Haber Takibi Yapılan Mecraların Dağılımı (Yüzde)

	Kadın	Erkek	Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği	
			35 Yaş Altı	36 ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel
Twitter Toplam 47,8	60,4	39,9	61,4	40,2	30,2	57,7	62,5	38	60,6	32,1
Haber Toplam 39,9	55,5	31,1	36,7	43,4	44,3	38,4	35,3	44	44,8	32,7
Arama motoru Toplam 29,5	32	28	22	34,5	32,7	27,7	29,4	29,6	24,1	34,2
Facebook Toplam 24,1	23,9	24,8	23,3	24,8	20,7	26,6	32	19,4	27,7	18,6
Basılı Gazete Toplam 20,7	28,2	16,5	15	25	11	26,7	20,5	21,4	25,4	13,7
Televizyon Toplam 20,3	21,6	20	15,1	24,2	22,3	19,6	26,6	16,5	24,3	14,1
Youtube Toplam 18,9	30,8	11,8	15,2	21,8	17,7	20	22,5	16,9	19,7	16,2
Telegram Toplam 9,7	14	7,2	6,8	11,8	6,6	11,6	11,5	8,7	8,3	9,0
Radyo Toplam 8,1	13,8	4,8	3,9	11	0,2	12,8	10,5	6,8	10,8	2,9
Podcast Toplam 6,6	10,7	4,1	4,3	8,2	0	10,4	10,8	3,9	8,4	2,1

n= 285 gazeteci

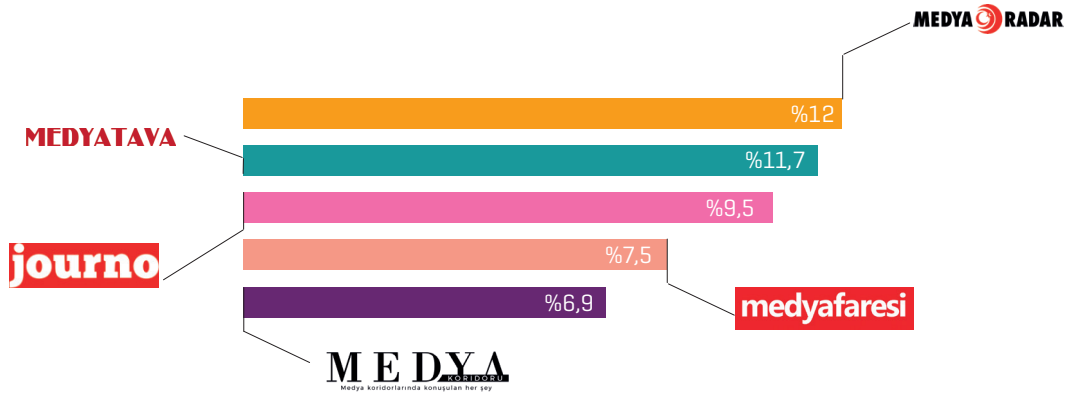
Gazetecilerin haberleri takip ettikleri mecraların demografik kırılımlarına bakıldığında;

- Kadın gazetecilerin erkek gazetecilere göre neredeyse tüm haber kanallarını daha yüksek oranda takip ettikleri gözlemlenmektedir.
- 35 yaşın altındaki gazeteciler daha yüksek oranda Twitter [%61,4] takibi yaparken, 35 yaş üzerindeki gazetecilerin Twitter dışındaki tüm mecralardan haber takibi yapma oranları 35 yaş altına göre daha yüksektir.

- Lisans ve üstü eğitime sahip olan gazeteciler Twitter [%57,7], basılı gazete [%26,7] ve radyo [%12,8] üzerinden haber takibini lisan altı eğitimi olan gazetecilere oranla daha yüksek oranda yapmaktadırlar.
- Metropollerde ve ulusal basında ise Twitter, televizyon ve podcast takibi diğer illere ve yerel basına kıyasla daha yüksek oranda görülmektedir.

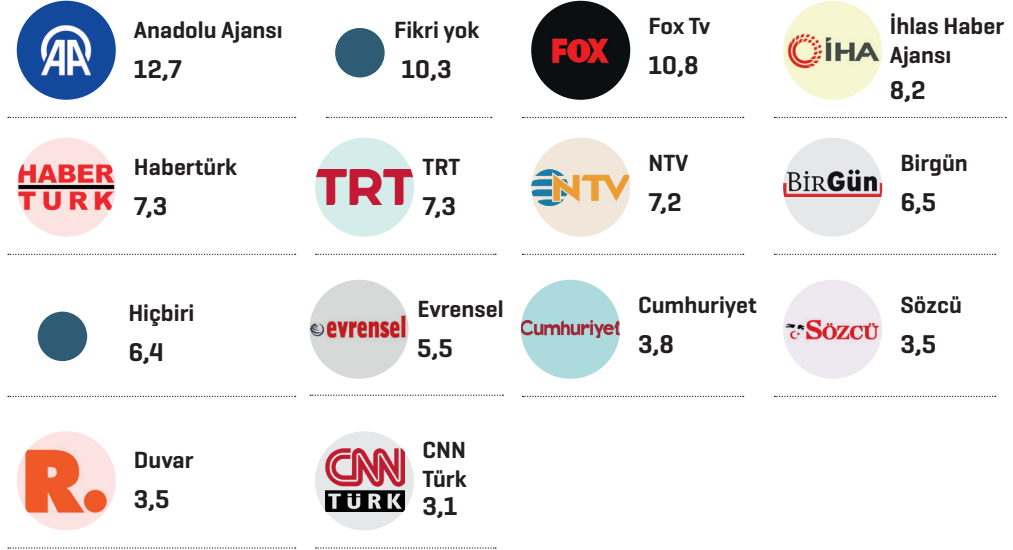
Gazetecilerin Türkiye medyası ve gazetecilik mesleğine dair haberleri nereden takip ettiklerini bu alana yönelik 5 adet platform özelinde irdelemek istedik. Medyadaki gelişmeler ile ilgili bilgi vermek üzere kurulan bu 5 platformun [Medya Radar, Medyatava, Journo, Medya Faresi, Medya Koridoru] gazeteciler arasındaki takip edilme oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kendilerine hatırlatılan bu 5 platform arasından, gazetecilerin medya haberlerini takip etmek için en yüksek oranda izledikleri platformların Medya Radar [%12] ve Medyatava [%11,7] olduğu görülmektedir. Bu iki platformu Journo [%9,5], Medya faresi [%7,5] ve Medya Koridoru [%6,9] izlemektedir.

Grafik 20. Medya ve Gazetecilik ile İlgili Gelişmelerin Takip Edildiği Mecralar

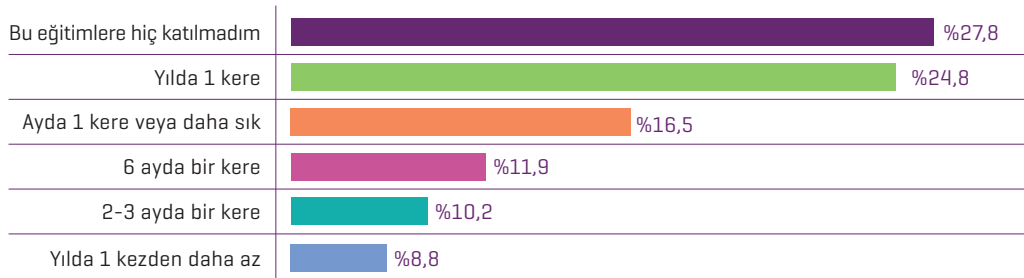
n= 285 gazeteci

Gazetecilikte bir diğer önemli konu, giderek artan yalan haberlerden dolayı güvenilir haber kaynaklarının öneminin artmasıdır. Haber üretim sürecinde aktif rol oynayan sektör çalışanlarına 'haber deyince en güvendiğiniz 3 kişi/kurum/kuruluş hangisidir' şeklinde sorduğumuz soruya aldığımız yanıtları tematik bir şekilde gruplandırdığımızda aşağıdaki tablo ile karşılaşmaktayız.

Tablo 15. En Çok Güven Duyulan Kurumlar (Yüzde)

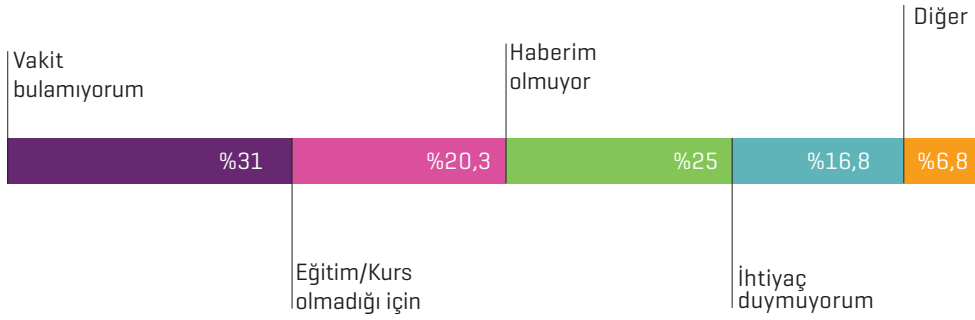
n= 713; toplam verilen cevapların sayısı; bu soruya birden çok yanıt verilmiştir

Gazetecilerin en çok güvendiğini belirttiği kurumlar; Anadolu Ajansı, FOX TV, İhlas Haber Ajansı ve Habertürk'dür. Hiçbir kuruma güvenmediğini belirten gazetecilerin oranı ise %6,4'tür. Her 10 gazeteciden neredeyse 1'inin [%10,3] güvendiği bir kurum sorusuna herhangi bir yanıt vermemesi dikkat çekicidir. Bu durum gazetecilerin de güvenli haber takibinde zorlandıklarını göstermektedir.

Grafik 21. Mesleğe Yönelik Eğitime Katılım Durumu

n:285 gazeteci

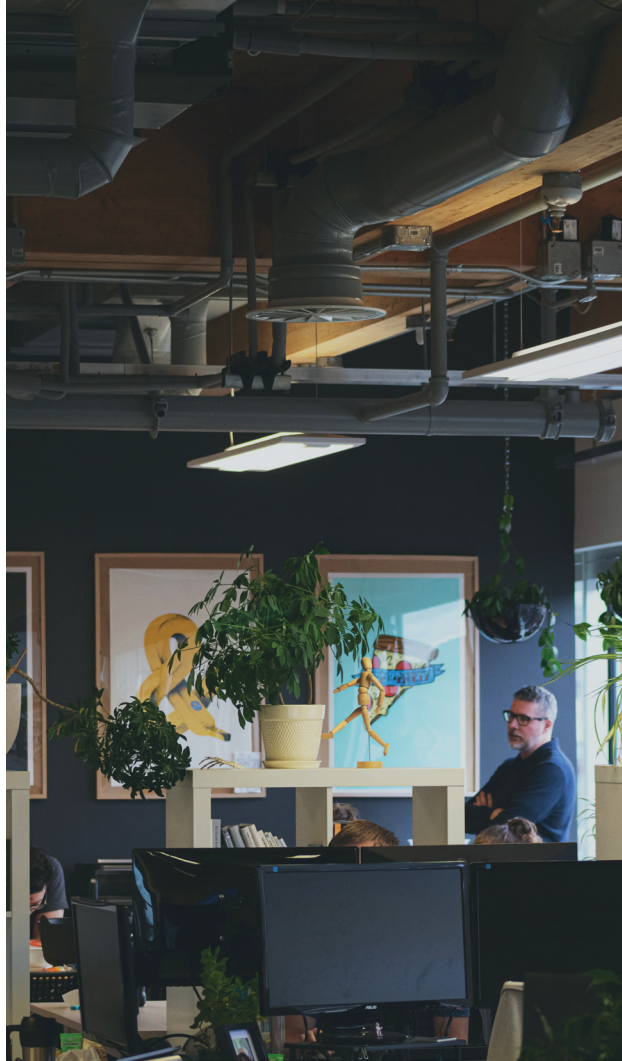
Araştırma kapsamında gazetecilere mesleki gelişim amaçlı eğitim / seminer / kurslara katılımları konusunda çeşitli sorular yönelttik. Bugüne kadar herhangi bir eğitime katılıp katılmadıkları sorulduğunda, gazetecilerin %27,8'inin bugüne kadar hiç bir eğitim almadıklarını belirttikleri görülmektedir. Eğitime katıldıklarını belirten gazeteciler arasında ise yılda bir kere katıldıklarını belirtenlerin oranı %24,8 ile ön plana çıkmaktadır. Ayda 1 kere veya daha sık eğitim aldığını belirten gazetecilerin oranı ise %16,5 olarak bulunmuştur.

Grafik 22. Mesleğe Yönelik Eğitimlere Katıl(a)mama Sebepleri

n:99 Eğitimlere katıl(a)madığını beyan eden gazeteciler

Mesleğe yönelik eğitimlere katılmadığını ifade eden gazetecilere neden katılmadıkları sorulduğunda ise temel nedenlerin yoğunluktan ötürü vakit bulunamaması [%31], eğitimlerden haberlerinin olmaması [%25] ve eğitim/kurs olmadığı için katılmadığını söyleyenlerin [%20,3] cevapları ön plandadır. Bulgular arasında eğitime ihtiyaç duymadığını belirten bir grubun olduğu da görülmektedir [%16,8]

Dijital teknolojinin gelişmesiyle birlikte haberler artık daha hızlı bir şekilde daha geniş kitlelere ulaştırılıyor. Gazetecilik mesleğini de radikal bir şekilde dönüştüren teknolojik gelişimlere ayak uydurabilmek, yeni araçlar öğrenmek ve dijital becerilerini geliştirebilmek gazeteciler için oldukça önemli. Araştırmamızda gazetecilere ihtiyaç duydukları mesleki eğitim konu başlıkları sorulduğunda, en yüksek oranda talep edilen eğitim başlığının “yeni medya araçları” [%54,8] olduğunu görüyoruz. İş hukuku ve sosyal haklar [%53,3] konusu da eğitim alınmak istenen konular arasında ikinci sırada yer alıyor. Bunları YouTube ve podcast yayıncılığı [%41,5], dijital güvenlik [%41,3] ve yabancı dil eğitimleri [%39,1] takip etmektedir. Daha az ihtiyaç duyulan eğitimler ise gazetecilikte gelir modelleri [%30,7] ve teyit / doğrulama eğitimleridir [%26,5].

Grafik 23. İhtiyaç Duyulan Mesleki Eğitimler

Yeni Medya	%54,8
İş Hukuku ve Sosyal Haklar	%53,3
Youtube ve Podcast yayıncılığı	%41,5
Dijital güvenlik	%41,3
Yabancı dil	%39,1
Gazetecilikte gelir modelleri	%30,7
Teyit doğrulama	%26,5

n= 285 gazeteci

Tablo 16. İhtiyaç Duyulan Eğitimlerin Dağılımı (Yüzde)

	Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Yeni Medya Araçları	48,8	58,8	55,9	54,4	47,3	60	54,7	56,6	54,8
İş Hukuku ve Sosyal Haklar	50,8	54,5	48,6	54,8	55,6	50,6	59,5	44,1	53,3
YouTube ve Podcast Yayıncılığı	38,2	42,6	30,9	46,7	43,6	39,3	42,5	40,3	41,5
Dijital Güvenlik	36,4	44,1	27,8	48,1	42,1	40	39,0	42,1	41,3
Yabancı Dil	38,6	39	34,2	41,6	37,4	40	44,7	32,7	39,1
Gazetecilikte Gelir Modelleri	21,9	35,4	35,6	27,6	25,5	33,8	21,2	42,9	30,7
Teyit / Doğrulama	28,2	25,3	19,1	30,1	21,9	29	30,9	22,9	26,5

Eğitim ihtiyaçlarını demografik kırılımlara göre incelediğimizde;

- Ulusal ölçekli kuruluşlarda iş hukuku ve sosyal haklara dair duyulan eğitim ihtiyacı (%59,5) öncelikli olarak tarif edilmektedir.
- Metropol olmayan diğer illerde çalışan gazeteciler arasında yeni medya araçlarını öğrenme talebi (%60) metropollerdeki gazetecilere göre daha yüksek orandadır.
- Teyit / doğrulama (%30,1), Youtube ve podcast yayıncılığı (%46,7) ve dijital güvenlik (%48,1) konularına olan eğitim talebinin lisans üstü eğitim alan gazeteciler arasında daha yüksek olduğu görülmektedir.

- Gelir modelleri konusunda eğitim talebini daha çok dile getiren gazeteciler arasında, 36 yaş ve üstü gazeteciler [%35,4] ve yerel medyada çalışan [%42,9] gazeteciler ön plana çıkmaktadır. Yerel medya kuruluşlarının finansman kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle gelir modellerinin çeşitlendirilmesi konusunda desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir.

2.2.2 Engeller ve Baskılar

Türkiye'deki gazeteciler, mesleklerini icra ederken birçok baskıya maruz kalıyorlar. Bu baskıların siyasi baskıda; sansür, ifade özgürlüğü kısıtlamaları ve tutuklamalar varken, toplumsal boyutunda ise haberleri verilen tepkiler, sosyal medya üzerinden yapılan tehditler ve şiddet olaylarına çok sık rastlıyoruz. Bunun üzerine işveren tarafından yapılan baskılar da eklendiğinde (işten çıkarma, Mobbing, ücret problemleri vd.), gazetecilik mesleğini icra etmeye çalışmanın, ülkenin bu koşulları altında oldukça zor hale geldiğini görmekteyiz.

Araştırmamızın sonuçları da, gazetecilerin neredeyse yarıya yakınının [%47,7] mesleğini icra ederken siyasi baskı hissettiğini ortaya koymaktadır. Siyasi baskıya ek olarak, -daha düşük oranda da olsa-, gazeteciler toplumsal baskının [%27,8] ve çalıştıkları kurumdan gelen baskıların da [%15,8] çalışma hayatlarını etkilediklerini belirtmişlerdir. Bunun neticesinde, neredeyse her 4 gazeteciden 1'i [%23,6] mesleği değiştirmeyi düşündüğü bir dönem olduğunu söylüyor.

Tablo 17. Siyasi, Toplumsal ve Çalışılan Kurulştan Baskı Hissetme Durumunun Dağılımı (Yüzde)

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Mesleğini icra ederken siyasi baskı hissedirim	63,1	37,9	46,6	49	43,6	49,9	44,8	49,5	51,4	42,1	47,7
Mesleğini icra ederken toplumsal baskı hissedirim	28,2	27,1	30,6	25,3	28,7	26,9	28,7	26,7	31,9	23,7	27,8
Mesleğini icra ederken çalıştığım kurumdan baskı hissedirim	21,6	10,8	20	12,1	13,1	16	23,3	9,4	20,3	11,6	15,8
Baskılardan dolayı mesleğimi değiştirmeyi düşündüğüm oldu	25,6	20,9	34,1	16,1	9,1	30,4	27,9	19,2	31,5	15,6	23,4

Katılıyorum

n=285, [5'li ölçekte 1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum cevaplarını göstermektedir. Yukarıdaki tabloda 4-5 cevaplarını verenlerin oranı baz olarak alınmıştır]

Bu ifadelerin demografik kırılımlara göre dağılımlarına baktığımızda;

- Mesleğini icra ederken siyasi baskı hissetme konusunda, kadın gazeteciler [%63,1] erkek gazetecilere kıyasla daha çok baskı hissettiklerini belirtiyorlar.
- Çalıştığı kurumdan baskı hissettiğini söyleyen gazeteciler arasında kadın gazeteciler [%21,6], metropol illerinde çalışan gazeteciler [%23,3] ve ulusal medyada çalışan gazeteciler [%20,3] diğer gruplara göre ön plana çıkmaktadır.
- Hissettikleri baskıdan dolayı mesleğini değiştirmeyi düşünen gazetecilerin oranı ise; ulusal basında çalışan gazeteciler [%31,5], 35 yaş altı gazeteciler [%34,1] ve lisans ve üstü eğitim almış olan gazeteciler [%30,4] arasında daha yüksek olarak bulunmuştur.

Araştırma kapsamında gazetecilere mesleği icra ederken yaşayabilecekleri bazı zorluklara dair ifadeler okundu ve bu ifadelere katılım dereceleri belirlendi [5'li ölçekte : 1- kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum olacak şekilde]. Bu ifadelere katılım derecelerine baktığımızda, kendilerini mesleklerini yapmak konusunda en çok zorlayan konular arasında bir öncelik sıralaması yaptıklarını görüyoruz:

Tablo 18. Mesleği İcra Ederken Yaşanılan Zorlukların Dağılımı (Yüzde)

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Mesleki gelişim için zaman bulamıyorum	53,8	36,6	53,5	37,5	32,2	49,4	52,3	37,1	52,5	35,8	43,6
Kendimi risk altında hissediyorum	28,9	23,4	30	23,2	22,8	27,1	31,2	21,7	32,1	19,6	26,1
Kişisel gelişimim için maddi kaynak ayıramıyorum	70,6	51,3	54,4	62,4	55,5	60,1	51,3	63,8	63,3	57,1	59,1
Mesleğimden dolayı kendimi zorlanmış / tükenmiş hissediyorum	59	26,8	47,7	34,6	31,1	43,8	38,8	39,4	42,8	35,2	39,6
İş hayatımla sosyal hayatımı birbirinden ayıramıyorum	52,4	41	43,6	47,2	45,4	45,4	37,3	50,8	47,9	41,2	45,4
Sosyal hayatıma zaman ayıramıyorum	55	40,4	45,3	47,2	49,2	44,3	43,3	47,8	45,6	45,7	46,4

 Katılıyorum

n=285, [5'li ölçekte 1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum cevaplarını göstermektedir. Yukarıdaki tabloda 4-5 cevaplarını verenlerin oranı baz alınmıştır]

Sonuçların demografik dağılımı incelendiğinde;

- Mesleki gelişimlerine zaman ayıramadığını belirten gazeteciler arasında; ulusal basında çalışılan gazetecilerin [%52,5], kadın gazetecilerin [%53,8], lisans ve üstü eğitim alan gazetecilerin [%49,4] ve metropollerde çalışan gazetecilerin [%52,3] diğer gruplara kıyasla bu sorundan daha çok etkilendiği gözlemlenmiştir.
- Tükenmişlik yaşadığını hisseden gazeteciler arasından da kadın gazetecilerin [%59], lisans ve üstü eğitim alan gazetecilerin [%43,8] ve 35 yaş altındaki gazetecilerin [%47,7] oranı diğer gruplara göre oldukça yüksektir.
- Kadın gazeteciler erkek gazetecilere kıyasla daha yüksek oranda sosyal hayatlarına zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir [%55].

Türkiye'deki gazetecilerin, mesleklerini icra ederken birçok engelle karşı karşıya kaldığını biliyoruz. Basın özgürlüğü sorunları, finansal sorunlar, mesleki eğitim ve gelişimin önündeki engeller, siyasi baskı ve tehditler, toplumsal baskılar ve işveren baskıları gibi farklı şekillerde ortaya çıkan bu zorlukların araştırmamıza katılan gazeteciler üzerinde ne derece etkili olduğunu sorduk. Soruya cevap veren gazetecilerin arasındaki dağılıma bakıldığında, Türkiye'de gazetecilik mesleğini yapmanın önündeki en büyük engel olarak "siyasi baskılar" [%54,8] 'gelmektedir. Siyasi baskıyı sırasıyla, finansal sürdürülebilirlik [%37,1], çalışma koşulları [%29], iş veren baskısı [%24,7], örgütlenme önündeki engeller [%20,3] ile mesleğin toplumsal itibarı [%17,6] ifadeleri takip etmektedir.

Tablo 19. Gazetecilik Mesleği Önündeki Engellerin Dağılımı (Yüzde)

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Siyasi Baskılar	55,1	55,9	42,9	65,9	56	55,4	50,2	61,2	54,2	51,7	54,8
Finansal Sürdürülebilirlik	46,1	31,7	40,3	36,2	28	42,4	42,1	32,8	43,6	21,7	37,1
Çalışma Koşulları	39,7	20	27,8	28,4	10,1	27	23,2	43,5	50,8	36,5	29,0
İşveren Baskısı	32,8	19,8	38,3	14,1	15,5	29,9	33,6	16	22,3	24,0	24,7
Örgütlenme Önündeki Engeller	32,8	12,2	18,4	22,4	11,5	25,1	15,6	25,8	17,9	19,5	20,3
Mesleği Toplumsal İtibarı	26,3	12,1	18,6	17,6	3,1	25,3	17	18,8	18,9	10,9	17,6

n= 148, soruya en az bir şık ile cevap vermiş olan gazetecilerin sayısı

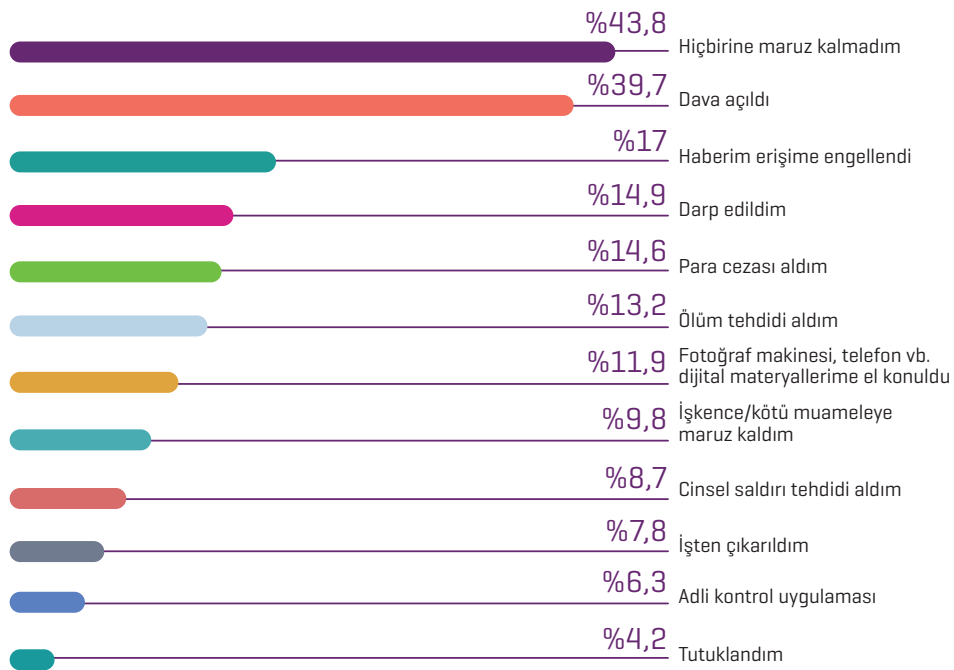
Bu oranların demografik dağılımlarına bakıldığında;

- Siyasi baskıları mesleğin önündeki en büyük engel olarak gören gazeteciler arasında 36 yaş üstündeki gazetecilerin [%65,9] oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Finansal sürdürülebilirliğinin gazetecilik mesleği önünde engel olduğunu düşünenler arasında ulusal medyada çalışan gazetecilerin oranının [%43,6] daha çok yüksek olduğu gözlenmiştir.
- Çalışma koşullarını ve mesleğin toplumsal itibarının azalmasını engel olarak gören gazeteciler arasında kadın gazeteciler ve 36 yaş üstü gazetecilerin oranı daha yüksektir.
- 35 yaş altı gazetecilerin [%38,3] ve metropollerde çalışan gazetecilerin [%33,6] işveren baskısını engel olarak görme oranları diğer gazetecilere kıyasla daha yüksek orandadır.

Gazeteciler, habercilik faaliyetleri sırasında birçok farklı kaynaktan gelen engellemelere maruz kalmaktadır. Bu engellerden en çok bilinenleri gazetecilere yönelik açılan davalar, haberlere getirilen erişim engelleri, fiziksel darp ya da işkenceye maruz kalınması, haber üretilen dijital materyallere el konulması durumlarıdır. Araştırmada gazetecilere kendileri haber üretirken ne tür engellemelere ve sorunlara maruz kaldıklarını sorduğumuzda katılımcıların %43,8'i haber üretirken herhangi bir engelleme ya da zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmektedirler. Habercilik faaliyetleri nedeniyle her 10 gazeteciden 4'üne dava açıldığı görülmektedir [%39,7]. Haberlerine erişim ge-

tirilen gazetecilerin oranı %17; darp edilen gazetecilerin oranı ise %14,9'dur. Diğer engeller arasında; para cezası almak [%14,6], ölümlle tehdit edilmek [%13,2], fotoğraf makinesi, telefon vb. dijital materyallere el konulması [%11,9], işkence ve kötü muameleye maruz kalınması [%9,8], cinsel saldırı tehdidi alınması [%8,7], işten çıkarılınması [%7,8], adli kontrol uygulaması [%6,3] ve tutuklanma [%4,2] gelmektedir.

Grafik 24. Habercilik Faaliyetleri Kaynaklı Maruz Kalınan Sorunlar (Yüzde)

n= 285 gazeteci

Tablo 20. Habercilik Faaliyetleri Kaynaklı Maruz Kalınan Sorunların Dağılımı (Yüzde)

	Kadın Erkek	Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kuruluş Ölçeği		Sendika Üyeliği		Toplam
		35 yaş altı	36 ve üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi gazeteci	Sendikasıız gazeteci	
Hiçbirine	39,8 46,2	43,6 44,5	37,9 47	49,3 40	43,5 45,1	44,8 43,7	43,8					
Dava açıldı	31,3 44,8	24,7 48,5	47,3 35,2	31 45,3	37,3 43,3	30,4 40,5	39,7					
Haberim erişime engellendi	24,2 12,9	22,6 13,4	13,9 19,2	20,6 15	20,7 13,7	18,9 16,9	17,0					
Darp edildim	23,9 9,6	15,9 14,1	10,3 17,8	14 15,9	19,4 7,8	8,6 15,4	14,9					
Para cezası aldım	16,8 13	9,3 16,3	25,2 8,4	11,3 16,6	9,2 21,4	14,3 14,6	14,6					
Ölüm tehdidi aldım	10,7 15,1	8,3 16	16,7 11,5	11,1 15	9,5 18,0	11,5 13,4	13,2					
Fotoğraf makinesi telefon vb. dijital materyallerime el konuldu	20,4 6,8	11,1 12,8	5,1 16	11 12,7	15,1 6,0	9,2 12,1	11,9					
İşkence/kötü muameleye maruz kaldım [kolluk/kamu görevlisi tarafından]	17,1 5,5	9,7 10,3	9,8 10,1	8,2 11,1	10,4 9,5	4,6 10,2	9,8					
Cinsel saldırı tehdidi aldım	16,8 3,8	10,4 8	7,4 9,6	14,2 5,2	10,9 6,6	1,7 9,3	8,7					
İşten çıkarıldım	14,2 3,3	8,8 6,8	5,1 8,9	8,7 6,7	8,2 7,7	7,5 7,8	7,8					
Adli kontrol uygulaması [yurt dışına çıkış yasağı, imza şartı, ev hapsi vb.]	10,2 4,1	8,4 5,4	4,4 7,6	4,7 7,6	7,0 5,8	4,0 6,5	6,3					
Tutuklandım	3,3 4,8	0 6,2	3,9 4,4	4,4 4,1	4,5 4,1	2,8 4,3	4,2					

n= 285 gazeteci

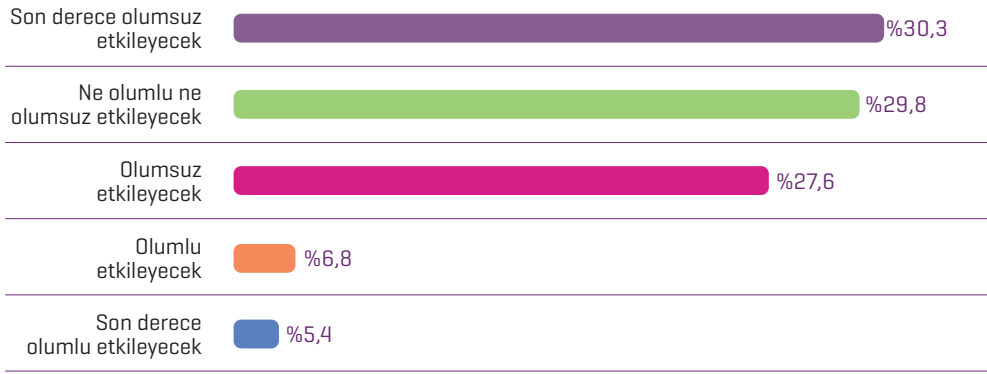
Sonuçların dağılımı demografik açıdan incelendiğinde farklılaşan yanıtlar şu şekildedir:

- Hakkında dava açılan gazeteciler arasında erkek gazetecilerin [%44,8], 36 yaş üstü gazetecilerin [48,5], lisans ve altında eğitim almış gazeteciler [%47,3] ile metropoller dışında çalışan gazetecilerin [%45,3] oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Kadın gazetecilerin erkek gazetecilere kıyasla; haberlerine erişim getirilmesi [%24,2], darpa maruz kalmak [%23,9], dijital materyale el konulması [%20,4], işkence ve kötü muameleye maruz kalma [%17,1], cinsel saldırı tehdidi alma [%16,8] ve adli kontrol uygulaması [%10,2] engellerini daha çok yaşadıkları görülmektedir.

- Ulusal basında çalışan gazeteciler yerel basına kıyasla daha yüksek oranda darp edildiklerini [19,4] ve dijital materyallerine el konulduğunu [%15,1] belirtmektedirler. Yerel basında ise para cezası alma durumunun ulusal basına kıyasla daha yüksek oranda söylendiği görülmüştür [%21,4].

18 Ekim 2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan Dezenformasyon Yasası, araştırmanın sahasını yürüttüğümüz sıralarda sektörde konuşulan önemli konular arasındaydı. Bu sebeple gazetecilere, bu yasanın mesleki faaliyetlerini ne derece etkileyeceğine dair görüşlerini sorduk. Katılımcılara, "Ekim ayında mecliste kabul edilen Dezenformasyon Yasası'nın mesleki faaliyetlerinizi ne derece etkileyeceğini düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltildi ve 5'li ölçekte yanıtlamaları istendi.

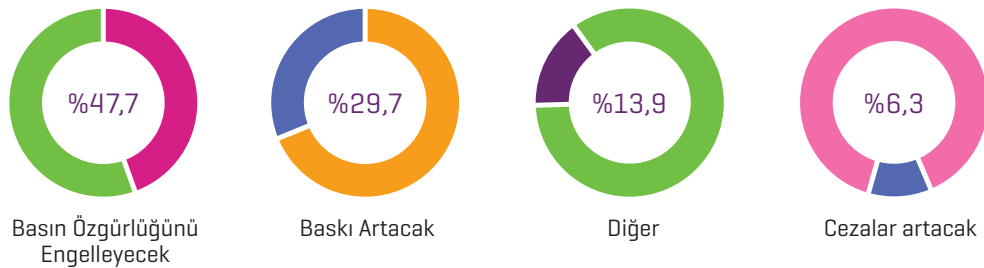
Grafik 25. Dezenformasyon Yasasının Etkileri

n:285

Gazetecilerin çoğunluğunun [%57,9] bu yasanın mesleki faaliyetleri olumsuz etkileyeceğini düşündüklerini görüyoruz ["son derece olumsuz etkileyecek" yanıtı verenlerin oranı %30,3 ve 'Olumsuz etkileyecek' yanıtı verenlerin oranı %27,6 toplandığında]. Dezenformasyon Yasası'nın mesleki faaliyetlerini 'Olumlu etkileyecek' olarak değerlendirenlerin oranı %6,8 ve 'Son derece olumlu etkileyecek' yanıtı verenlerin oranı %5,4'tür. Yasanın sonuçlarına karşı nötr kalarak 'Ne olumlu ne olumsuz etkileyecek' yanıtı veren gazetecilerin oranı ise %29,8'dir.

Grafik 26. Dezenformasyon Yasasının Olumsuz Sonuçları

n:250, gazetecilerin sayısı

Yasanın olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünen gazetecilere hangi olumsuzlukları doğuracağı sorulduğunda ise, yasanın basın özgürlüğünü engelleyeceğini [%47,7], mesleğin üzerindeki baskıları artıracığını [%29,7], ve para cezalarının artacağını [%6,3] düşündüklerini belirtmişlerdir.

2.2.3 Sansür ve Oto-sansür

Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF)⁶ örgütünün hazırladığı 2023 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye, geçen yıla göre 16 sıra gerileyerek 180 ülke içerisinde 165'inci sırada yer aldı. Türkiye'de medya ortamının eleştirel veya bağımsız medya kuruluşlarına yönelik sansür, baskı ve tehditlerle karşı karşıya olması demokratik tartışmayı sınırlayarak, gazetecilerin haberlerini özgürce yayınlamalarını engelliyor ve toplumun haber alma hakkını kısıtlıyor. Türkiye'deki gazetecilerin sık sık sansür uygulamalarına maruz kaldıklarını biliyoruz.

Araştırma kapsamında görüştüğümüz gazetecilerin %42,8'i ürettikleri içeriklerin sansüre uğradığını belirtmişlerdir.

Sansüre uğradığını belirten gazeteciler arasında, kadın gazetecilerin [%52,6] ve 35 yaş altı gazetecilerin [%53,3] oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sendikaya üye olan gazetecilerde de sansüre uğradığını belirtenlerin oranı sendikası olmayan gazetecilere kıyasla daha yüksektir [%47,1].

Tablo 21. Üretilen İçeriğin Sansüre Uğrama Durumu Dağılımı (Yüzde)

		Daha önce ürettiğiniz herhangi bir içeriğin sansüre uğradığı oldu mu?							
		Cinsiyet		Yaş		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği	
		Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasıız Gazeteci
Evet	☑	52,6	37,1	53,3	36,7	42,9	41,9	47,1	42,4
Hayır	☒	47,4	62,9	46,7	63,3	57,1	58,1	57,6	57,2
		TOPLAM							
								42,8	57,2

n= 285 gazeteci

Daha önce ürettikleri içeriklerin sansüre uğradığını belirten gazetecilere, sansürün ne şekilde gerçekleştiği soruldu. Gazetecilerin %23,6'sı haberlerinin yayımlanmadığını, %20,3'ü haberlerinin bir kısmının çıkarıldığını, %16,3'ü haberleri yüzünden tehdit edildiklerini ve %15,9'u ise haberlerinin değiştirildiğini belirtmişlerdir.

- Haberlerinin yayımlanmadığını belirten gazeteciler arasında; kadın gazeteciler [%34,6], 35 yaş altı gazeteciler [%31,3], lisans ve üstü eğitim alanlar [%28,7], ile ulusal basında çalışan gazetecilerin [%28,2] oranları daha yüksektir.
- Kadın gazeteciler, kendilerine sorulan sansürün gerçekleşen biçimlerinin hemen hemen hepsinde, erkek gazetecilere kıyasla daha yüksek oranlarda sansüre maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

⁶ <https://rsf.org/en/index>

Tablo 22. Sansürün Gerçekleşme Biçimi Dağılımı (Yüzde)

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasıız Gazeteci	
Haberim Yayımlanmadı	34,6	16,7	31,3	18,5	14,6	28,7	21,8	24,8	28,2	16,8	25,8	23,4	23,6
Haberin Bir Kısmı Çıkarıldı	21,6	12,1	18,2	13,7	10,9	18,4	12,3	18	16,7	22,6	15,5	20,7	20,3
Tehdit Edildim	27,3	16,4	23,1	18,6	16,9	22,7	18,6	21,9	16,8	13,7	8,6	16,9	16,3
Haberim Değiştirildi	23,9	11,8	16,5	16	14	17,9	9,3	21,3	17,9	11,6	25,9	15,0	15,9

n= 122 Sansüre maruz kalan gazeteciler

Medya ve gazetecilere uygulanan sansürün gerekçesi çoğunlukla politik nedenlerle ya da işveren ilişkileri nedeniyle. Sansüre uğradığını söyleyen gazetecilerin %28,5'i sansürün gerekçesinin politik nedenler olduğunu, %10,9'u ise işveren ilişkileri nedeniyle sansüre maruz kaldığını söylemektedir. Toplumsal değerler nedeniyle [%7,8] ve dini değerler nedeniyle [%0,6] sansüre uğrama oranları diğer nedenlere kıyasla daha düşük oranda görülmektedir.

Sansürün Gerekçeleri

Tablo 23. Sansürün Gerekçesi Dağılımı

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Politik Nedenlerle	41	21,3	39,3	22,2	25,1	31,1	31	27,5	30,9	24,4	28,5
İşveren İlişkileri Nedeniyle	17,5	6,5	13,4	9,2	9,9	11,2	10,6	10,8	9,9	9,8	10,9
Toplumsal Değerler Nedeniyle	10,2	6,5	8,5	7,7	1,6	11,4	13,6	4	12,2	3,3	7,8
Dini Değerler Nedeniyle	0,2	0,9	0,1	1	0,4	0,8	1,4	0,2	1,2	0,0	0,6

n=122, sansüre uğradığını belirten gazeteciler

Sansür gerekçelerinin dağılımlarına bakıldığında;

- Politik nedenlerle sansüre maruz kalanlar arasında kadın gazeteciler [%41] ile 35 yaş altı gazetecilerin [%39,3] oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Lisans ve üstü eğitim almış olan gazeteciler [%11,4], metropollerde çalışan gazeteciler [%13,6] ve ulusal basında çalışan gazetecilerin [%12,2] toplumsal değerler nedeniyle sansüre uğradığını belirtme oranları diğer gazetecilere göre daha yüksektir. Yerel medya çalışanlarında da bu oran ulusal medya çalışanlarına göre oldukça yüksektir [%12,2].

Bu bölümün son sorusu olarak gazetecilere ürettikleri içeriklere oto-sansür uygulayıp uygulamadıklarını sorduk. Bulgulara göre, Türkiye'deki her 4 gazeteciden 1'i [%25,3] haberlerinde her zaman [%14,5] ve sıklıkla [%9,8] otosansür yaptığını belirtiyor. Hiçbir zaman oto-sansür uygulamadığını belirten gazetecilerin oranı da %36,9 olarak görülüyor.

Tablo 24. Üretilen İçeriğe Oto-sansür Uygulama Durumu Dağılımı

Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kurum Ölçeği		TOPLAM
Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
28,4	42,5	34,2	39,4	42,9	33,8	35,1	38,4	41,8	32,2	36,9
14,9	9,8	16,8	8,8	13,9	10,5	13,8	10,4	11,8	11,9	11,6
26,1	28,5	20,8	30,6	26,2	28,3	34,1	23,2	23,0	32,1	27,2
10,4	9,1	13,5	7,4	11,1	8,8	8,4	10,4	13,7	6,0	9,8
20,2	10,1	14,8	13,8	5,8	18,6	8,6	17,6	9,7	17,7	14,5

1 Hiçbir zaman 2 3 4 5 Her zaman

n: 285 gazeteci, 5 seçenekli likert ölçek olarak sorulup 1 hiçbir zaman, 5 her zaman olacak şekilde gruplandırılmıştır.

Demografik kırılımlara baktığımızda ise;

- Hiçbir zaman oto-sansür uygulamıyorum diyenler arasında erkek gazetecilerin oranının daha yüksek [%42,5],
- Her zaman oto-sansür uyguladım diyenler arasında ise kadın gazeteciler [%20,2], lisans ve altı eğitim almış olan gazeteciler [%18,6] ve diğer illerde çalışan gazetecilerin [%17,6] oranının daha yüksek olduğu görülmekte.

2.2.4. Mesleki Örgütlenmelere Dair Algılar

Araştırma bulgularımızın bu son bölümünde gazetecilerin mesleki örgütlenmelere karşı düşüncelerine daha detaylı bakıyor olacağız. Araştırma kapsamına, bu mesleki örgütlerden Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Disk Basın- İş, Şehrimdeki Gazeteci Cemiyeti ve Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti dahil edildi ve gazetecilere bu örgütlere üye olup olmadıkları, bu örgütlere duydukları memnuniyet ve güven düzeyleri incelendi.

Katılımcılara Türkiye'deki gazetecilik ve basın mesleki örgütlenmelerinden araştırma kapsamında ele alınan kurumlardan hangilerini bildikleri sorulduğunda, en yüksek oranda bilinen kurumun Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) olduğunu görüyoruz [%54,6] [çalışma örneklemini seçilirken sendikaya üye olan kişilerin listeleri TGS tarafından sağlanmış olsa da sendikasız gazeteciler arasında da

en yüksek bilinirlik oranı TGS'ye aittir. TGS'yi sırasıyla, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti [%48,4], Disk Basın-İş [%28], yaşanan şehirdeki gazeteci cemiyeti [%25,7] ve Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti [%17,4] takip etmektedir.

Tablo 25. Mesleki Örgütlenmelerin Bilinirlik Durumu Dağılımı (Yüzde)

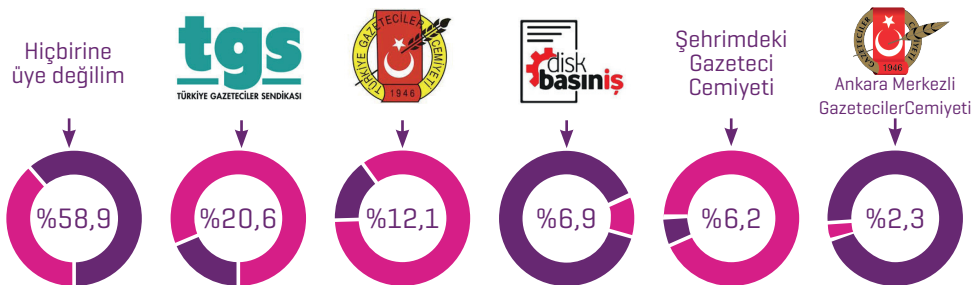
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kuruluş Ölçeği		Sendika Üyeliği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	Sendika üyesi gazeteci	Sendikasıız gazeteci	
	55,2	54,4	68,1	47,2	49,9	57,4	72,5	42,7	71,8	36,9	79,3	52,6	54,6
	49,3	48,4	50,4	47,7	37,7	54,9	44,6	51,6	56,2	38,4	49,9	48,3	48,4
	36,9	23	46,6	17,7	19,4	33,5	46,4	16,3	42,2	12,5	42,0	26,8	28,0
	27,5	25,2	25,2	26,3	21	28,9	20,9	29,5	30	21,2	15,5	26,5	25,7
	17,5	17,8	22,9	14,8	11	21,5	26,4	11,9	25,6	8,3	16,0	17,6	17,4

n= 285 gazeteci

Sonuçların demografik dağılımı incelendiğinde;

- TGS'nin bilinirliği, 35 yaş altı gazeteciler [%68,1], metropollerde çalışan gazeteciler [%72,5] ve ulusal basında çalışan gazeteciler [%71,8] arasında daha yüksek orandadır.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) bilinirliği, lisans ve üstü eğitim gören gazeteciler [%54,9] ile ulusal basında çalışan gazeteciler [%56,2] arasında daha yüksek olarak görülmektedir.
- Ulusal basında çalışan gazeteciler nezdinde çalışmada sorulan mesleki örgütlerin bilinirliği, yerel medyada çalışan gazetecilere göre daha yüksek orandadır.
- DİSK Basın-İş'in bilinirliği, kadın gazeteciler [%36,9], 35 yaş altı gazeteciler [%46,6], lisans ve üstü eğitim almış gazeteciler [%33,5], metropolde çalışan gazeteciler [%46,4] ve ulusal basında çalışan gazeteciler [%42,2] arasında daha yüksek orandadır.

Grafik 27. Mesleki Örgütlenmelere Üyelik Durumu

n= 285 gazeteci

Gazetecilerin %58,9'u, herhangi bir mesleki örgütlenmeye üye olmadıklarını belirtmişlerdir. Bir mesleki örgüte üye olduklarını belirtenler arasında ise TGS'ye üye olanların oranı %20,6, TGC'ye üye olanların oranı %12,1 ve Disk Basın-İş'e üye olanların oranı ise %6,9'dur. Yaşadıkları şehirdeki gazeteci cemiyetine üye olanların oranı %6,2 iken Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti'ne üye olanların oranı ise %2,3'tür.

Tablo 26. Mesleki Örgütlenmelere Üyelik Durumu Dağılımı (Yüzde)

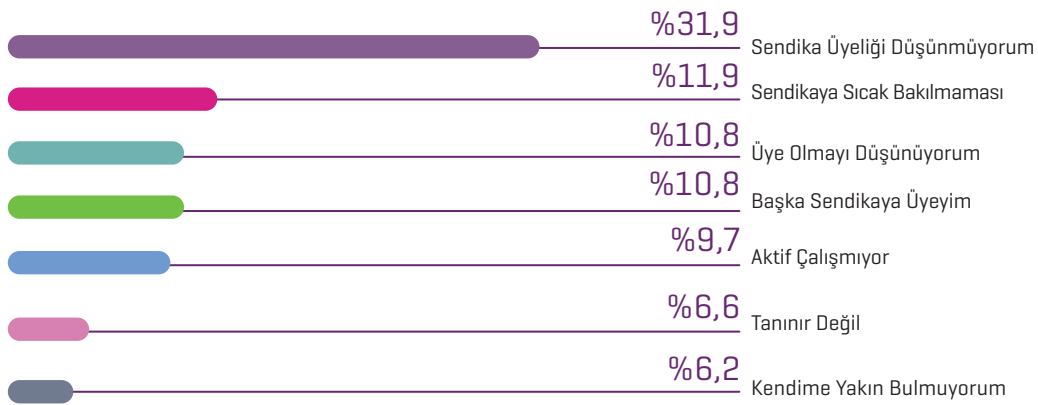
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		İl Dağılımı		Kuruluş Ölçeği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Metropol	Diğer	Ulusal	Yerel	
Hiçbirine üye değilim	57,9	59,7	56,4	61,5	67,1	54,4	44,5	68,7	47,8	69,5	58,9
 tgs	18,7	21,2	20,2	20,5	18,8	21	35,7	9,8	32,6	8,1	20,6
 tgc	7,1	15,6	4	16,8	9,5	13,9	8	15,2	12,4	12,4	12,1
 disk basın iş	13,3	3	16	1,6	3,6	8,9	13,9	2,4	10,9	2,7	6,9
Şehirdeki Gazeteci Cemiyeti	3,6	8	4,3	6,8	3,2	8,1	0,2	10,4	5,4	7,4	6,2
 Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti	0	3,9	0,1	3,8	2,7	2,2	2,5	2,3	1,8	3,0	2,3

n= 285 gazeteci

Üyelik durumlarının demografik dağılımına bakıldığında aşağıdaki farklılaşmaları görmekteyiz:

- Hiçbir mesleki örgüte üye olmayan gazeteciler arasında lisans eğitimi almamış olan gazeteciler [%67,1], metropol iller dışındaki illerde çalışan gazeteciler [%68,7] ve yerel medya çalışanı gazeteciler [%69,5] daha yüksek orandadır.
- TGS'ne üye olan gazeteciler arasında metropoller iller çalışanlar [%35,7] ve ulusal basında çalışan gazetecilerin [%32,6] ağırlığı daha yüksektir.
- TGC'ne üye olanlar arasında, erkek gazeteciler [%15,6] ile 36 yaş ve üstü gazeteciler [%16,8] daha yüksektir.
- DİSK Basın-İş'e üye olan gazeteciler arasında ise, kadın gazetecilerin [%13,3], 35 yaş altındaki gazetecilerin [%16], metropol illerindeki gazeteciler [%13,9] ile ulusal basında çalışan gazetecilerin [%10,9] oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Grafik 28. Türkiye Gazeteciler Sendikasına Üye Olmama Sebepleri

n: 226 (TGS'ye üye olmayan gazeteci sayısı)

Türkiye Gazeteciler Sendikasına üye olmayan gazetecilere, sendikaya neden üye olmadıkları sorulmuştur. Gelen cevaplar arasında sendika üyeliğini genel olarak düşünmeyenler [%31,9] ilk sırada gelirken, bunu sendika üyeliğine sıcak bakmayanlar takip etmektedir [%11,9]. Sendika üyeliğini düşünen bir grup gazeteci varken [%10,8], diğer bir grup gazeteci ise başka bir sendikaya üye olduğu için TGS'ye üye olmadığını belirtmiştir [%10,8]. Gelen cevaplar arasında, sendikanın aktif çalışmadığını düşünenler [%9,7] ve yeterince tanınır olmadığını düşünen [%6,6] gazetecilerin de mevcut olduğunu görüyoruz.

Tablo 27. Türkiye Gazeteciler Sendikasına Üye Olmama Sebepleri Dağılımı [Yüzde]

	Türkiye Gazeteciler Sendikası'na neden üye değilsiniz? Kısaca açıkla mısınız?								TOPLAM
	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		Kurum Ölçeği		
	Kadın 	Erkek 	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Ulusal	Yerel	
Sendika Üyeliği Düşünmüyorum	19,3	38,2	9,1	47,9	38,4	25,3	23,9	37,0	31,9
Başka Sendikaya Üyeyim	15,9	7,8	0,0	19,7	21,1	3,8	5,2	16,2	10,8
Aktif Çalışmıyor	0,0	16,3	16,2	4,8	22,2	1,1	6,7	8,7	9,7
Sendikaya Sıcak Bakılmaması	1,1	19,3	10,2	13,6	10,8	13,0	6,3	17,4	11,9
Tanınır Değil	15,9	,7	14,2	,8	,5	11,1	15,1	,4	6,6
Kendime Yakın Bulmuyorum	15,9	0,0	14,2	0,0	0,0	10,8	14,6	0,0	6,2
Üye Olmayı Düşünüyorum	15,9	7,8	24,4	,4	5,9	14,6	19,9	4,6	10,8

n: 226, TGS'ye üye olmayan gazeteci sayısı

TGS'ye üye olmama sebeplerinin demografik kırılımlarına bakıldığında;

- Sendika üyeliği düşünmediğini söyleyen gazetecilerin dağılımında 36 yaş ve üstü gazetecilerin oranı [%47,9],
- Sendikaya sıcak bakmadığı için üye olmadığını söyleyen gazeteciler arasında erkek gazetecilerin oranı [%19,3],
- Yeterince tanınır olmadığı için üye olmayan gazeteciler arasında ise, ulusal basında çalışan gazeteciler [%15,1], kadın gazeteciler [%15,9] ve 35 yaş altı gazeteciler [%14,2] diğer gazetecilere kıyasla daha yüksek orandadır.

Tablo 28. Mesleki Örgütlenmelerden Memnuniyet Düzeyi Dağılımı (10'lu ölçekte verilen cevapların ortalaması)

Okuyacağım mesleki örgütlenmelerin faaliyetlerini genel olarak düşündüğünüzde bu örgütlenmelerden ne derece memnun olduğunuzu 1 hiç memnun değilim, 10 son derece memnun olacak şekilde puanlar mısınız?

	Yaş		Eğitim		Kurum Ölçeği		TOPLAM
	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Ulusal	Yerel	
 Türkiye Gazeteciler Sendikası	5,2	6,5	6,6	5,6	5,7	6,4	5,9
 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti	4,4	3,6	4,9	3,9	4,3	4,4	4,2
 Disk Basın-İş	6,2	3,5	3,2	6,1	6,1	3,1	5,4
 Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti	2,8	4,7	5,6	3,4	3,2	6,3	3,9

n: 285

Araştırmamıza katılan gazetecilere, haklarında bilgi sahibi oldukları mesleki örgütlenmelerden ne derece memnun olduklarını 10'lu ölçekli bir memnuniyet ölçeğinde değerlendirmelerini istedik (1-3 düşük, 4-7 orta, 8-10 yüksek olacak şekilde). Bu değerlendirmelerin ortalamaları alındığında, gazetecilerin genel olarak mesleki örgütlerden memnuniyetinin düşük olduğu gözlemlenmektedir. En yüksek değerlendirmeyi TGS'nin almış olması (10 üzerinden 5,9 ortalama) çalışmaya katılan gazeteciler arasında TGS üyelerinin yüksek oranda olması ve sendikanın faaliyetlerinin bu üyeler tarafından daha iyi biliniyor olması ile açıklanabilir. TGS'nin ardından en yüksek memnuniyet düzeyi Disk Basın-İş'tedir (10 üzerinden 5,4 ortalama). TGC (10 üzerinden 4,2 ortalama) ve Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyetlerinden (10 üzerinden 3,9 ortalama ile) diğer sendikalara göre daha düşüktür.

Sonuçların demografik kırılımlara göre dağılımına bakıldığında;

- TGS'den memnun olanlar arasında 36 yaş ve üstü gazetecilerin (10 üzerinden 6,5 ortalama),
- Disk Basın-İş'ten memnun olanlar arasında ise ulusal basında çalışan gazeteciler (10 üzerinden 6,1 ortalama), 35 yaş altındaki gazeteciler (10 üzerinden 6,2 ortalama) ve lisans üstü eğitim alan gazetecilerin (10 üzerinden 6,1 ortalama) memnuniyet düzeylerinin diğer gazetecilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu görmekteyiz.

Tablo 29. Mesleki Örgütlenmelere Güven Düzeyi Dağılımı (Yüzde)

Size okuyacağım gazetecilik basın mesleki örgütlenmelerine diğer örgütlenmeleri de düşünerek ne derece güvendiğinizi 1 Hiç Güvenmem ve 10 Son Derece Güvenirim olacak şekilde nasıl değerlendirirsiniz

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim		Kurum Ölçeği		Sendika Üyeliği		TOPLAM
	Kadın	Erkek	35 Yaş Altı	36 Yaş ve Üstü	Lisans Altı	Lisans ve Üstü	Ulusal	Yerel	Sendika Üyesi Gazeteci	Sendikasız Gazeteci	
Türkiye Gazeteciler Sendikası	6,3	6,1	5,4	6,9	6,6	6	6	6,6	7,4	6	6,2
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti	4,2	5,4	4	5,5	5,4	4,7	5,6	4,4	6	4,8	4,9
Disk Basın-İş	6,3	6,8	7,2	4,8	3,7	7,2	7,1	3,8	6,7	6,4	6,4
Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti	2,8	6,5	3,2	5,8	7,5	3,9	3,6	7,8	6,2	4,4	4,6

n= 285 gazeteci, 10 seçenekli likert ölçek olarak sorulup 1-3 düşük, 4-7 orta, 8-10 yüksek olacak şekilde gruplandırılmıştır.

Son olarak, gazetecilere bu mesleki örgütlenmelere ne derece güven duyduklarını yine 10'lu ölçekte değerlendirmelerini istediğimizde (1-3 düşük güven, 4-7 orta derecede güven, 8-10 yüksek güven olacak şekilde) gazetecilerin en yüksek oranda güvendikleri mesleki örgütün Disk Basın-İş olduğu görülmüştür (10 üzerinden 6,4 ortalama). TGS ise ikinci en yüksek oranda güven duyulan meslek örgütüdür (10 üzerinden 6,2 ortalama). Bu iki kurumu, TGC (10 üzerinden 4,9 ortalama) ve Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyetlerinden (10 üzerinden 4,6 ortalama ile) izlemektedir.

Mesleki örgütlenmelere ilişkin güven düzeylerinin demografik kırılımlarına bakıldığında aşağıdaki farklılıklar göze çarpmaktadır:

- Disk Basın-İş'i güvenilir bulan gazeteciler arasında, ulusal basında çalışan gazeteciler (10 üzerinden 7,1 ortalama), 35 yaş altındaki gazeteciler (10 üzerinden 7,2 ortalama) ile lisans ve üstü eğitim almış olan gazetecilerin (10 üzerinden 7,2 ortalama) oranı daha yüksektir.
- TGS'yi güvenilir bulduğunu belirten gazeteciler arasında, bu sendikaya üye olan gazeteciler (10 üzerinden 7,4 ortalama) ve 36 yaş üstü gazetecilerin (10 üzerinden 6,9 ortalama) oranı daha yüksektir.
- Sendika üyesi olan gazetecilerin tüm mesleki örgütlere, sendika üyesi olmayan gazetecilere göre daha yüksek oranda güvendikleri görülmektedir.

Sonuç Yerine

Medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının, çalışma hayatı ve koşulları, gazetecilik halleri ve basın sektörüne dair algı ve pratiklerinin ele alındığı bu araştırmada Türkiye'de gazetecilerin siyasi baskı ve kurum içi baskılar nedeniyle kendilerini güvende hissetmediği gözükmemektedir. Gerek çalışma koşulları gerek siyasal atmosferin sektörü konumlandığı pozisyon, medya ve gazetecilik sektörü çalışanlarının mesleki faaliyetlerini icra etmelerini doğrudan etkilemektedir.

Sektör çalışanlarının çalışma hayatı ve koşulları değerlendirildiğinde iş/özel hayat dengesini kurmada yaşanan güçlükler ve geçim sıkıntısı başlıkları öne çıkmaktadır. Çalışma koşulları nedeniyle sosyal hayatına vakit ayıramamak, iş hayatı ile sosyal hayatına ayırım koyamamak, geçimini sağlayamamak, düşük ücret almak, mesleğe olan bağlılığı ve sürekliliği doğrudan zedelemektedir.

Bunun yanında mesleki hastalıklar, mesleğin getirdiği çeşitli nedenlerden kaynaklı psikolojik sorunlar ve mobbing, sektörün önlem alması gereken diğer başlıklardır. Verilere bakıldığında çalışanların psikolojik tedavi almaya ihtiyaçlarının olduğu fakat erişimlerinin pek olmadığı görülmektedir. Çalışma hayatının getirdiği bir diğer sorun olan mobbing, araştırmada önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Mobbingin sektördeki yaygınlığı olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Çalışma hayatında yaşanan bu olumsuzluklar verilere bakıldığında bireysel tecrübeler değil, sektörün getirdiği sorunlardır. Bu sebeple gazetecilerin yaşam ve çalışma koşullarına bu perspektiften bakılarak bu tarz araştırmalara devam edilmesi ve sonuçlara göre iyileştirici adımlar atılması gerekmektedir.

Öne çıkan bir başka bulgu ise gazetecilik üzerindeki siyasal baskının farklı biçimlerde devam etmesidir. Gazeteciler ciddi oranda sansüre maruz kaldıklarını ya da ürettikleri içeriklere oto-sansür uyguladıklarını söylemektedir. Bununla birlikte habercilik faaliyetlerinden kaynaklı davaların açılması, haberlerine erişim yasağı getirilmesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu durumun görülürünün artırılması ve gazetecilerin mevcut durumla baş etmesini sağlayacak mekanizmalar olan meslek örgütlerinin güçlendirilmesi şarttır.

Araştırmanın bulgularına göre mesleki örgütlenmelere dair sektör çalışanlarının algı ve tutumlarına bakıldığında öncelikle bu yapılar hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunmadığı söylenebilir. Bunu destekleyen bir diğer veri ise katılımcıların yarısından fazlasının hiçbir meslek örgütüne üye olmamasıdır.

Bunun yanında bu mesleki örgütlenmelere dair memnuniyet ve güven düzeyleri verilerine bakıldığında katılımcıların özellikle güven konusunda kaygılarının olduğu görülmektedir. Bu noktada her sektörde olduğu gibi medya ve gazetecilik sektörü için de önemli bir rolü olan mesleki örgütlenmelerin gerek tanınırlığına gerekse sektör çalışanlarında memnuniyeti ve güveni inşa etmek için aksiyon alması gerekmektedir.

EKLER

EK 1. Anket Formu

ONAM

MERHABA. BEN _____ [İSMİNİZ]. ADHOC ARAŞTIRMA OLARAK AVRUPA GAZETECİLER FEDERASYONU (EFJ) TARAFINDAN DESTEKLENEN GAZETECİ PROFİLİ VE ALGI ARAŞTIRMASINI YÜRÜTMEKTEYİZ. BU KONUDA KABUL EDERSENİZ SİZİN DE GÖRÜŞLERİNİZİ ÖĞRENMEK İSTİYORUZ. VERECEĞİNİZ BİLGİLER TAMAMIYLA BİLİMSEL VE İSTATİSTİKİ AMAÇLA DEĞERLENDİRİLECEK VE HİÇBİR ŞEKİLDE 3. ŞAHISLAR/KURUMLAR İLE PAYLAŞILMAYACAKTIR. BU KAPSAMDA ARAŞTIRMAMIZA GÖNÜLLÜ OLARAK KATILMAK İSTER MİSİNİZ?

- Bilgilendirmeyi dinledim. Evet, gönüllü olarak katılmak istiyorum
 Hayır, gönüllü olarak katılmayı onaylamıyorum

KATEGORİ [Sormadan İşaretleyin] [KOTA]:

- 1) SENDİKA ÜYESİ GAZETECİ
 2) SENDİKASIZ GAZETECİ

Okuyacağım yayın mecralarından hangisinde çalışıyorsunuz?

Ajans [Ulusal]	1
Ajans [Yerel]	2
Televizyon [Ulusal]	3
Televizyon [Yerel]	4
Gazete [Ulusal]	5
Gazete [Yerel]	6
Haber Portalı [Ulusal]	7
Haber Portalı [Yerel]	8
Dergi [Ulusal]	9
Dergi [Yerel]	10
Radyo [Ulusal]	11
Radyo [Yerel]	12
Uluslararası Haber Kuruluşu	13
Freelance [ANKETE SON VERİNİZ]	14
Diğer, belirtiniz.....	

Sosyo-demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz:
 Kadın
 Erkek
 Diğer: _____

1. Doğum Yılıınız: _____ [Rakamsal Giriş]
2. Yaşadığınız İl: _____ [81 İl Liste + Yurtdışı]
3. Eğitim Durumunuz Nedir?
 - [1] İlkokul Mezunu
 - [2] Ortaokul Mezunu
 - [3] Lise Mezunu [Normal, Düz, Anadolu]
 - [4] Lise Mezunu [Meslek]
 - [5] 2 Yıllık Yüksek Okul Mezunu
 - [6] Üniversite Mezunu [Açık Öğretim]
 - [7] Üniversite Mezunu [Normal Öğretim]
 - [8] Lisansüstü
 - [9] Doktora

Profesyonel Bilgiler

4. Hangi kurum/kuruluştta çalışıyorsunuz?

5. Kaç yıldır bu kurum/kuruluştta çalışıyorsunuz? [Rakamsal Giriş]

6. Hangi yıldan beri medya sektöründe çalışıyorsunuz?

7. Kurumunuzdaki göreviniz nedir?

[1] Editör

[2] Yönetmel Roller [Genel Yayın Yönetmeni, Yayın Koordinatörü, İmtiyaz Sahibi, Haber Müdürü, Bölüm Şefi, İl Temsilci vb...]

[3] Yazı İşleri Müdürü

[4] Muhabir [Adliye, Sağlık, Polis, Parlamento, Kültür-Sanat, Eğitim, Savaş vb...]

[5] Spiker [Sunucu]

[6] Köşe Yazarı

[7] Diğer: [Lütfen Belirtin] _____

8. Çalıştığınız işyerindeki toplam sigortalı çalışan sayısı?

[1] 1- 10 kişi

[2] 11 – 20 kişi

[3] 21 – 50 kişi

[4] 51 – 100 kişi

[5] 101 – 250 kişi

[6] 251 – 500 kişi

[7] 501 – 1000 kişi

9. Sizin kurumunuzdaki sigorta türünüz nedir?

1. 5953 sayılı Basın İş Kanunu [212]
2. 4857 sayılı İş Kanunu
3. Sigortasızım
4. Emekliyim

10. Okuyacaklarımdan hangisi çalıştığınız yeri daha doğru tanımlar?

1. İş yeri
2. Ev
3. Mobil Çalışma [adliye, emniyet, sokak vb.]
4. Hibrit – İş/Ev Karışık Çalışma

11. Yol ücretiniz işyeri tarafından karşılanıyor mu?

- 1) Evet, karşılanıyor
- 2) Hayır, karşılanmıyor

12. Yemek ücretiniz işyeri tarafından karşılanıyor mu?

- 1) Evet, karşılanıyor
- 2) Hayır, karşılanmıyor

13. [SORU 11=2 veya SORU 11=4] Evden çalışmaya geçtikten sonra işyeriniz tarafından okuyacaklarımdan hangileri sağlandı? [ÇOKLU SEÇİM]

- 1) Masa
- 2) Sandalye
- 3) Bilgisayar
- 4) Fotoğraf makinesi
- 5) Printer - Scanner
- 6) Kırtasiye malzemeleri
- 7) Diğer: [Lütfen Belirtin] _____

14. Birazdan okuyacağım hastalıklardan mesleğiniz nedeniyle sahip olduğunuz hastalıklar var mı? [ÇOKLU SEÇİM]

- Görme bozukluğu
- Anksiyete
- Bel/boyun fıtığı
- Stres bozukluğu
- Eklem Ağrıları
- Diğer: [Lütfen Belirtin] _____

15. Çalışma hayatınızdan kaynaklı olarak hiç psikolojik tedavi alma ihtiyacı hissettiniz mi?

Evet

Hayır

16. Psikolojik destek alıyor musunuz? Daha önce aldınız mı?

Evet alıyorum

Daha önce almıştım, şimdi almıyorum

Hiç almadım

17. İşyerinizde sistematik şekilde sizi istifa ettirmeye/bezdirmeye yönelik (mobbing) yöneticilerinizden yönelen muamelelere maruz kalıyor musunuz?

Evet

Hayır

18. Peki daha önce medya sektörü içinde mobbinge maruz kaldınız mı?

Evet

Hayır

Sektör Algısı

19. Türkiye'deki gazetecilik ve basın mesleki örgütlenmelerinden hangilerini biliyorsunuz?

Türkiye Gazeteciler Sendikası

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti [ANKETÖR UYARI: İstanbul Merkezli]

Disk Basın-İş

Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti

Şehrimdeki Gazeteci Cemiyeti

Diğer: [Lütfen Belirtin] _____

20. Sizin bu örgütlenmelere üyelik durumunuz nedir? Hangi örgütlenmelere üyesiniz? [20. Soruda işaretlenenler açılacak.]

Türkiye Gazeteciler Sendikası

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti [ANKETÖR UYARI: İstanbul Merkezli]

Disk Basın-İş

Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti

Şehrimdeki Gazeteci Cemiyeti

Hiçbirine üye değilim

21. [TGS üyesi olmayanlara] Türkiye Gazeteciler Sendikası'na neden üye değilsiniz? Kısaca açıklayınız?

22. Okuyacağım mesleki örgütlenmelerin faaliyetlerini genel olarak düşündüğünüzde bu örgütlenmelerden ne derece memnun olduğunuzu 1 hiç memnun değilim, 10 son derece memnunun olacak şekilde puanlar mısınız? [20. Soruda üye olduğu örgütlenmeler açılacak.

ROTASYON	Hiç memnun değilim	2	3	4	5	6	7	8	9	Son derece memnunun	Fikrim yok
Türkiye Gazeteciler Sendikası	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Disk Basın-İş	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

23. Size okuyacağım gazetecilik basın mesleki örgütlenmelerine diğer örgütlenmeleri de düşünerek ne derece güvendiğinizi 1 Hiç Güvenmem ve 10 Son Derece Güvenirim olacak şekilde nasıl değerlendirirsiniz? 1 ile 10 arasında da bir puan verebilirsiniz. [20. Soruda işaretlenenler açılacak.]

ROTASYON	Hiç güvenmem	2	3	4	5	6	7	8	9	Son derece Güvenirim	Fikrim yok
Türkiye Gazeteciler Sendikası	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Disk Basın-İş	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ankara Merkezli Gazeteciler Cemiyeti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

24. Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen basın kartına sahip misiniz?

Evet

Hayır

25. [HAYIR DİYENLER İÇİN] Cumhurbaşkanlığı tarafından verilen basın kartına başvuru ile ilgili okuyacaklarımdan hangisi durumunuzu karşılar?

- 1) Resmi basın kartına başvurmayı tercih etmedim
- 2) Resmi basın kartına kriterler nedeniyle başvuramıyorum
- 3) Resmi basın kartına başvurdum ancak halen teslim edilmedi
- 4) Diğer: _____

ŞİMDİ SİZE MESLEKİ – KİŞİSEL GELİŞİME DAİR SORULAR SORCAĞIM.

26. Mesleki gelişim amaçlı gerçekleşen eğitim/seminer/ kurslara ne sıklıkla katılırsınız?

- [1] Ayda 1 kere veya daha sık
- [2] 2 – 3 ayda bir kere
- [3] 6 ayda bir kere
- [4] Yılda 1 kere
- [5] Yılda 1 kereden daha az
- [6] Bu eğitimlere hiç katılmam

27. [27=5, 27=6] Neden katılmıyor ya da katılamıyorsunuz?

28. Şimdi size bazı eğitim başlıkları okuyacağım. Okuyacağım eğitimlerden hangilerine mesleki olarak ihtiyaç duyarsınız? [ÇOKLU SEÇİM]

- [1] Gazetecilikte gelir modelleri
- [2] YouTube ve Podcast yayıncılığı
- [3] Teyit / Doğrulama
- [4] Dijital Güvenlik
- [5] Yeni Medya Araçları
- [6] Yabancı Dil
- [7] İş Hukuku ve Sosyal Haklar
- [8] Diğer: [Bunun dışında belirtmek istediğiniz var mıdır?] _____

29. Birazdan okuyacağım seçenekler arasından seçenek olursanız sizce gazetecilik mesleğinin önündeki en büyük engeller nelerdir? [ÇOKLU SEÇENEK]

- İşveren baskısı
- Siyasi baskılar
- Finansal sürdürülebilirlik
- Örgütlenme önündeki engeller
- Çalışma koşulları
- Mesleğin toplumsal itibarı
- Diğer: [Lütfen Belirtiniz] _____

30. Okuyacağım önermelere ne derece katıldığınızı 1 "Hiç katılmıyorum" ve 5 "Son derece katılıyorum" olacak şekilde puanlar mısınız?

	Hiç katılmıyorum				Son derece katılıyorum
Mesleğimi icra ederken siyasi baskı hissederim	1	2	3	4	5
Mesleğimi icra ederken toplumsal baskı hissederim	1	2	3	4	5
Mesleğimi icra ederken çalıştığım kurumdan baskı hissederim	1	2	3	4	5
Baskılardan dolayı mesleğimi değiştirmeyi düşündüğüm oldu	1	2	3	4	5

31. Daha önce ürettiğiniz herhangi bir içeriğin sansüre uğradığı oldu mu?

Evet

Hayır

32. [SORU 32=1 ise] Sansür ne şekilde gerçekleşti?

Haberim yayımlanmadı

Haberim değiştirildi

Haberin bir kısmı çıkarıldı

Tehdit edildim

33. [SORU 32=1 ise] Sansürün gerekçesi neydi?

Politik nedenlerle

İşveren ilişkileri nedeniyle

Toplumsal değerler nedeniyle

Dini değerler nedeniyle

Diğer: _____

34. Haber yaparken kendinize ne derece otosansür uyguladığınızı 1 Hiçbir zaman, 5 Her zaman olacak şekilde, 1 ile 5 arasında puanlar mısınız?

1 Hiçbir zaman	2	3	4	5 Her zaman
----------------	---	---	---	-------------

35. Habercilik faaliyetiniz nedeniyle bugüne kadar okuyacaklarımdan herhangi birine maruz kaldınız? [Çoklu Seçenek]

Dava açıldı

Para cezası aldım

Tutuklandım

İşkence/kötü muameleye maruz kaldım

Adli kontrol uygulaması (yurt dışına çıkış yasağı, imza şartı, ev hapsi vb.)

Fotoğraf makinesi telefon vb. dijital materyallerime el konuldu

İşten çıkarıldım

Haberim erişime engelledi

- Darp edildim
 Ölüm tehdidi aldım
 Cinsel saldırı tehdidi aldım
 Hiçbirine
 Diğer: _____ [Lütfen Belirtiniz]

36. Ekim ayında mecliste kabul edilen dezenformasyon yasasının mesleki faaliyetlerinizi ne derece etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

1. Son derece olumsuz etkileyecek
2. Olumsuz etkileyecek
3. Ne olumlu ne olumsuz etkileyecek
4. Olumlu etkileyecek
5. Son derece olumlu etkileyecek

37. [37=1 ve 37=2] Neden olumsuz etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

38. [37=4 ve 37=5] Neden olumlu etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

ŞİMDİ SİZE ÇALIŞMA KOŞULLARINIZ İLE İLGİLİ 2 SORU SORACAĞIM.

39. Çalışma hayatıyla ilgili bazı sorunlar daha okuyacağım. Okuyacağım bu sorunları '1- Hiç Katılmıyorum', '5- Son Derece katılıyorum' olacak şekilde 1 ile 5 arasında puanlar mısınız?

	1-Hiç Katılmıyorum				5 - Son derece katılıyorum
Mesleki gelişim için zaman bulamıyorum	1	2	3	4	5
Kendimi risk altında hissediyorum	1	2	3	4	5
Kişisel gelişimim için maddi kaynak ayıramıyorum	1	2	3	4	5
Mesleğimden dolayı kendimi zorlanmış / tükenmiş hissediyorum	1	2	3	4	5
İş hayatımla sosyal hayatımı birbirinden ayıramıyorum	1	2	3	4	5
Sosyal hayatıma zaman ayıramıyorum	1	2	3	4	5

40. Gazetecilik işinizde fazla mesaiye ilişkin okuyacaklarımdan hangisi sizin durumunuzu yansıtır?

- 1) Fazla mesai yaparım ancak ücretlendirilmez
- 2) Ücretlendirilerek fazla mesai yaparım
- 3) Fazla mesai yapmam

Haber Takibi

41. Haberleri genelde hangi mecralardan takip ediyorsunuz? [ÇOKLU SEÇENEK] [CEVAP SEÇENEKLERİNİ OKUMAYIN]

- Twitter
 Facebook
 Youtube
 Telegram
 Google gibi arama motorları
 Haber siteleri
 Televizyon
 Basılı Gazete
 Podcast
 Radyo
 Diğer: _____

42. Peki, medya ve gazetecilik ile ilgili gelişmeleri okuyacağım hangi mecralardan takip ediyorsunuz?

- Medyatava
 Medya Faresi
 Journo
 Medya Radar
 Medya Koridoru
 Diğer: _____ [Lütfen Belirtiniz]

43. Haber deyince en güvendiğiniz 3 kişi/kurum/kuruluş hangileridir?

- Birinci: _____
İkinci: _____
Üçüncü: _____

Sosyo-Ekonomi – Demografi devam

44. Medeni durumunuz nedir?

- 1) Evli
2) Bekar
3) Evlenmiş – Eşi vefat etmiş / Boşanmış

45. Gazetecilik faaliyetlerinizden gelen aylık net geliriniz ne kadar?

46. Hanenizde sizden başka gelir getiren kaç kişi var?

47. Konutunuzun durumu nedir? Sizin mi, kira mı yoksa kredi mi ödüyorsunuz?

- Bana ait, kredi ödüyorum
 Bana ait, kredi ödüyorum
 Aile evinde yaşıyorum, kira ödüyorum
 Kiracıyım
 Diğer: _____ [Lütfen Belirtiniz]

